

Kuulustelujen videoiminen esitutkinnassa

Kuulustelujen videoimisen lisäämisen vaikutukset syyttäjien työhön

Antti Kylmäniemi ja Kaisa Paloaho

08/2022

TIIVISTELMÄ

Antti Kylmäniemi ja Kaisa Paloaho: Kuulustelujen videoiminen esitutkinnassa - Kuulustelujen videoimisen lisäämisen vaikutukset syyttäjien työhön.

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Pekka Björk

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Poliisi on saanut viime vuosina julkisuudessa paljon kritiikkiä siitä, ettei kuulusteluja videoida nykyistä enemmän. Kuulustelujen laajempi videoiminen onkin niin lainsäätäjien, kuin Poliisihallituksenkin tavoitteena. Tässä opinnäytetyössä on selvitetty, miten lisääntyvä kuulustelujen videointi näkyisi syyttäjien työssä niin syyteharkinnassa kuin tuomioistuinkäsittelyssä.

Poliisi suorittaa esitutkintaa rikoksen selvittämistä varten. Kuulustelut ja niistä saatu näyttö ovat esitutkinnassa keskeisessä roolissa, sillä kuulusteluiden tarkoitus on selvittää epäilty rikos, rikoksen teko-olosuhteet sekä rikoksen osalliset. Esitutkintalaki mahdollistaa kuulustelujen videoimisen poliisin oman harkinnan perusteella (ETL 9:3). Kuulustelujen nykyistä laajempi videoiminen tulisi koskemaan poliisin lisäksi myös syyttäjiä, sillä syyttäjät tekevät syyteharkinnassa ratkaisut syytteen nostamisesta tai syyttämättä jättämisestä poliisin suorittaman esitutkinnan perusteella. Poliisin valitsemat esitutkintatoimenpiteet, kuten päätös kuulustelun videoimisesta, vaikuttaa siten myös syyttäjän työhön eri tavoin.

Työ on kvantitatiivinen tutkimus ja sen aineisto on kerätty Webropol-ohjelmalla laaditulla kyselylomakkeella. Kyselylomake on jaettu syyttäjille Valtakunnansyyttäjän toimistosta. Kyselyyn vastasi 50 syyttäjää neljältä eri syyttäjäalueelta.

Tutkimuksen mukaan syyttäjät suhtautuvat myönteisesti kuulustelujen laajempaan videoimiseen. Laajemman videoimisen katsotaan tukevan syyttäjien työtä eri tavoin sekä syyteharkinnassa että tuomioistuinkäsittelyssä. Laajempi videoiminen parantaisi esitutkinnan oikeusvarmuutta ja laatua sekä lisäisi kuulustelujen näyttöarvoa. Kuulustelujen laajempi videoiminen tuo mukanaan kuitenkin myös haasteita, kuten syyttäjien työn määrän ja sen myötä työajan käytön lisääntymisen.

Sivumäärä: 52 + 11

Tarkastuskuukausi ja vuosi: elokuu 2022

Avainsanat: Kuulustelu, kuulustelupöytäkirja, kuulustelun videoiminen, kuulustelun luotettavuus ja näyttöarvo.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Johdatus aiheeseen	1
1.2 Tutkimuskysymykset	2
1.3 Tutkimusmenetelmä	3
1.4 Aineiston keruu ja analysointi.....	4
1.5 Aiemmat tutkimukset.....	5
1.6 Työn rakenne.....	6
2 TUTKIMUKSEN TEORIA.....	6
2.1 Keskeiset käsitteet	6
2.2 Esitutkinta ja syyteharkinta	7
2.3 Esitutkinnan asianosaiset ja todistajan rooli.....	8
2.4 Kuulustelut.....	9
2.5 Kuulustelupöytäkirja	10
2.6 Videokuulustelu vai kuulustelun videointi?.....	11
2.7 Kuulustelun luotettavuus ja näyttöarvo	12
3 TAVOITTEENA RIKOSPROSESSIN TEHOSTAMINEN.....	14
4 LAINSÄÄDÄNTÖÄ KUULUSTELUSTA JA KUULUSTELUJEN VIDEOINNISTA	15
4.1 Kuulustelujen lainsäädännöstä.....	15
4.2 Milloin kuulustelu voidaan tallentaa?	17
4.3 Milloin kuulustelu pitää tallentaa?.....	18
4.4 Videoidun kuulustelun tarkastaminen	19
5 TULOKSET.....	19
5.1 Taustakysymykset.....	20
5.2 Kuulustelujen videoiminen esitutkinnassa	23
5.3 Kuulustelujen videoimisen merkitys syyttäjien työssä	24
5.4 Kuulustelujen videoiminen ja dokumentaatio	26
5.5 Kuultavan prosessuaalisen aseman merkitys kuulustelujen videoinnissa	27
5.6 Milloin kuulustelut tulisi videoida?.....	28
5.7 Mahdollisuudet.....	30

5.7.1 Erilaisten esitutkintaa koskevien väitteiden tarkistaminen ja torjuminen.	30
5.7.2 Totuudenmukaisempi kuva kuulustelutilaisuudesta ja annetusta kertomuksesta.	32
5.7.3 Kuulustelukertomusten luotettavuus ja näyttöarvo paranee.	34
5.7.4 Muita mahdollisuuksia.	35
5.8 Haasteet	36
5.8.1 Lisääntynyt työajan käyttö ja kuulustelukertomuksen tarpeellisuus	37
5.8.2 Työläät videotallenteet	39
5.8.3 Aikaleimojen puuttuminen	39
5.8.4 Riski rikosprosessien pitkittymisestä	40
5.8.5 Muita haasteita	41
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	41
7 POHDINTA	45
7.1 Opinnäytetyön prosessina	45
7.2 Mitä olisi kiinnostavaa vielä tutkia?	46
7.3 Tutkimuksen luotettavuus	47
7.4 Tutkimuksen eettisyys	47
LÄHTEET	48
LIITTEET	52

1 JOHDANTO

1.1 Johdatus aiheeseen

Miksi niitä ei vain videoida?

Kuulustelujen videoiminen esitutkinnassa, erityisesti menetelmän käytön vähäisyys on puhuttanut julkisessa keskustelussa jo vuosia. Tarpeen kuulustelujen videoimisen laajemmasta käytöstä ovat tuoneet julkisesti esille ainakin poliisi omassa selvityksessään rikostorjunnan tilasta (Poliisihallitus 2018, 35, 64), sekä asianajajaliitto (Happonen Päivi, Yle-uutiset 04.04.2019), oikeuspsykologian ammattilaiset (Puustinen Merja, Psykologilehti 29.08.2019), kuin oikeusoppineetkin (Tolvanen 2020). Lisäksi muun muassa 3.10.2014 julkaistussa Helsingin sanomien artikkelissa aihetta kommentoi asianajaja Markku Fredman, sekä rikosylikomisario Thomas Elfgrén. Molemmat toivat kantansa esiin siitä, että rikoksesta epäiltyjen kuulustelut tulisi jatkossa tallentaa. Myös Yle on uutisoinut aiheesta 4.4.2019 julkaistussa artikkelissa, jossa asianajaja Jussi Sarvikivi moittii poliisia kuulusteluiden tallentamisen vähäisyydestä. Artikkelissa asiaan ottaa kantaa myös Suomen asianajajaliitto. Myös poliisin AMK koulutuksessa tuodaan vahvasti esille näkemys siitä, että kuulusteluja tulisi videoida huomattavasti enemmän ja että se on myös väistämätön kehityskulku. Lisäksi Poliisihallitus on nostanut Rikostorjunnan tilaa käsittelevässä loppuraportissa (Poliisihallitus 2018, 35, 41, 64) esiin kuulustelujen kuvatallentamisen merkityksen ja sen, että kuulusteluja tulisi jatkossa tallentaa enenevässä määrin, erityisesti vakavammissa rikosasioissa.

Eri lähteistä lukemamme tiedon, sekä Poliisiammattikorkeakoulussa opintojen aikana käytyjen keskustelujen pohjalta olemme tulleet siihen johtopäätökseen, että valitsemamme aihe on ajankohtainen ja merkityksellinen. Tarpeen videoitujen kuulustelujen laajemmasta käytöstä on tuonut julkisesti esille useat alan asiantuntijat. Syyttäjänlaitoksen tai edes yksittäisten syyttäjien kantaa asiaan emme ole löytäneet. Tutkimuksellamme halusimme selvittää syyttäjien näkemyksiä kuulustelujen videoimisen lisäämisestä. Poliisin esitutkinnassa selvittämät asiat päätyvät lopulta esitutkintapöytäkirjan muodossa syyteharkintaan syyttäjän arvioitavaksi. Esitutkintoimenpiteillä, esitutkinnan onnistumisilla ja puutteilla on suora yhteys syyttäjän työhön sekä syyteharkinnassa että tuomioistuin-käsittelyssä. Kuulustelut ja niistä saatava näyttö ovat keskeinen osa esitutkintaa. Jos kuulusteluja aletaan tulevaisuudessa videoimaan nykyistä enemmän, muutos on todennäköisesti valtakunnallinen. Tällöin sen mukanaan tuomat hyödyt ja mahdolliset haasteetkin olisivat valtakunnallisia, sillä kuulustelujen laajemman videoimisen vaikutukset ulottuisivat kaikkiin Suomen poliisilaitoksiin sekä syyttäjälueille. Yksittäisiä poliiseja ja syyttäjiä unohtamatta.

Koska syyttäjien työn osuus on merkittävä osa koko rikosprosessia, on heidän näkemysten esiintuominen mielestämme keskeistä, jotta tiedostetaan kuulustelujen videoimisen merkitys rikosprosessin eri vaiheissa.

1.2 Tutkimuskysymykset

Esitutkintalaki mahdollistaa kuulustelujen videoimisen poliisin oman harkinnan perusteella (ETL 9:3). Esitutkintalain 9:4 §:n mukaan, jos kuulustelua on tarkoitus käyttää todisteena tuomioistuimessa, se tulee videoida. Keskitymme tässä opinnäytetyössä esitutkintalain 9:3 §:n mukaiseen kuulustelujen videoimiseen eli niihin tilanteisiin, jolloin poliisi tekee itse harkinnan kuulustelun videoimisesta. Tutkimuksemme käsittelee vain tavanomaista esitutkintaa. Rajasimme tutkimuksen ulkopuolelle alustavat puhuttelut, lain sakon ja rikesakon määräämisestä (SML 7 §) sekä esitutkintalain (ETL 3:14) mukaiset suppeat esitutkinnat (Rantaeskola 2019, 172, 180–182). Suppeassa esitutkinnassa kuulustelusta ei tarvitse laatia varsinaista kuulustelupöytäkirjaa, vaan kuulusteltavan lausuman pääsisältö voidaan kirjata myös muuhun asiakirjaan (ETL 11:2). Esitutkintaa voi suorittaa poliisin lisäksi muutkin esitutkintaviranomaiset, kuten Rajavartiolaitos ja Tulli (ETL 2:1). Tässä opinnäytetyössä on kyse poliisin suorittamasta esitutkinnasta. Opinnäytetyössä annamme äänen syyttäjille. Tutkimus rajataan syyttäjiin ja syyttäjien näkemyksiin kuulustelujen videoimisen tarpeen lisäämiseen esitutkinnassa. Tutkimuksen ulkopuolelle rajataan esitutkinnasta vastaavat henkilöt.

Opinnäytetyöllämme halusimme selvittää mikä merkitys kuulustelujen videoimisen lisäämisellä olisi syyteharkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyissä, ja tukisiko se syyttäjien työtä. Miten videoimisen lisääminen näkyisi syyttäjän työpöydällä niin syyteharkinnassa, kuin syytteen ajamisessa tuomioistuimessa. Lisäisikö kuulustelujen videoiminen kuulustelujen luotettavuutta ja näyttöarvoa, parantaisiko se kuulustelujen laatua ja tulisiko kuulusteluja videoida nykyistä enemmän kuulustelujen luotettavuuden ja näyttöarvon parantamiseksi.

Tutkimuksessamme selvitämme myös millaisia mahdollisuuksia sekä haasteita kuulustelujen laajempi videoiminen pitäisi sisällään. Nouseeko esiin jotakin sellaista uutta tietoa, mistä esitutkintaa suorittava poliisi voisi hyötyä pohtiessaan kuulustelujen videoimisen tarpeen lisäämistä ja sen merkitystä rikosprosessin myöhemmissä vaiheissa. Mitä vaikutuksia kuulustelujen videoimisen lisäämisellä olisi oikeudessa esitettäviin erilaisiin jälkikäteisväitteisiin, ja miten se heijastuisi syyttäjien työhön. Nouseeko esiin käytännön asioita, erityisesti haasteita, jotka tulisi ottaa huomioon, mikäli kuulusteluja jatkossa videoitaisiin laajemmin.

Selvitämme myös, milloin kuulustelujen videoiminen on syyttäjien kannalta tärkeää. Tulisiko kuulustelujen videointia lisätä suhteessa johonkin tiettyyn rikostyyppiin nähden ja onko rikoksesta seuraavan rangaistuksen pituudella merkitystä asiassa. Missä rikosprosessuaalisessa asemassa kuulusteluja tulisi videoida nykyistä enemmän ja korostuuko jokin tietty asema.

Koska kuulustelut voidaan dokumentoida eri tavoin, selvitämme myös, mikä dokumentaatiotapa olisi syyttäjien työn kannalta mielekkäin.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksemme ote on määrällinen eli kvantitatiivinen. Määrälliseen tutkimukseen päädyimme, koska halusimme mahdollisimman laajan ja kattavan käsityksen siitä, miten syyttäjät suhtautuvat esitutkinnassa suoritettujen kuulustelujen videoinnin lisäämiseen. Tutkimus on järkevää suorittaa kokonaistutkimuksena perusjoukon ollessa pieni tai otoksen ollessa noin puolet perusjoukosta (Holopainen & Pulkkinen 2003, 28). Syyttäjiä on suomessa kaikkiaan 424 (Syyttäjälaitos 2022), joten päätimme toteuttaa kyselymme käytännössä kokonaistutkimuksena. Päätimme kuitenkin rajata tutkimuksen koskemaan Manner-Suomen syyttäjälueille toimivia syyttäjiä. Tutkimuksen kohderyhmästä jätimme pois valtakunnansyyttäjän toimiston syyttäjät sen keskushallintoyksikkö aseman vuoksi ja päätimme suunnata kyselyn syyttäjille, jotka tekevät päätyönään varsinaista syyttäjän työtä. Ruotsin kieltä virkakielenään (Ahvenanmaan itsehallintolaki, 1144/1991, 36 §) käyttävän Ahvenanmaan syyttäjälueen jätimme myös kyselyn ulkopuolelle.

Yleisin aineistonkeruumenetelmä kvantitatiivisessa tutkimuksessa on kyselylomake (Kananen 2011, 12). Tutkimuksemme aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui verkossa toteutettu lomakekysely. Verkossa toteutettu lomakekysely on nopea, kustannustehokas ja käytännöllinen tapa kerätä tietoa laajalta vastaajajoukolta ja maantieteellisesti laajalta alueelta (Kananen 2015, 211, 213). Verkkokyselyn heikkoutena on tyypillisesti kohtalaisen alhainen vastausprosentti, tyypillisesti noin 10 % (Kananen 2015, 208).

Toteutimme aineiston keruun Webropol -ohjelmalla laaditulla kyselylomakkeella. Lähetimme sähköpostitse Valtakunnan syyttäjän toimistoon saatekirjeen (Liite 2) ja julkisen Webropol -linkin, josta se jaettiin kaikkien neljän Manner-Suomen syyttäjälueen (Etelä-Suomi, Länsi-Suomi, Pohjois-Suomi, Itä-Suomi) syyttäjien virkasähköposteihin. Linkki ja saatekirje julkaistiin myös syyttäjänlaitoksen intranetissä. Kysely toteutettiin kahden viikon aikana 25.4.2022 – 13.5.2022.

Koska tutkimuksen kysely suunnattiin syyttäjälaitoksen virkasuhteessa oleviin syyttäjiin ja vastamiseen oletettiin käytettävän syyttäjien työaika, tuli tutkimukselle hakea tutkimuslupaa valtakunnansyyttäjän toimistosta (Liite 1).

1.4 Aineiston keruu ja analysointi

Käytetyn analyysimenetelmän valintaan vaikuttavat käytetyt mittarit ja niiden mittaustasot (Kananen 2011, 85). Kyselymme (Liite 3) koostui suurimmaksi osaksi strukturoiduista laatueroasteikollisista valinta- ja monivalintakysymyksistä, sekä järjestysasteikollisista mielipidekysymyksistä. Strukturoitujen kysymysten analysointi on helppoa, koska vastausvaihtoedot ovat valmiiksi numerokoodattuja (Kananen 2011, 31). Taustakysymyksissä oli myös yksi jatkuvan muuttujan avoin kysymys, johon päädyimme, koska emme osanneet arvioida sopivaa asteikkoa videoitujen kuulustelujen vuosittaiselle määrälle syyttäjää kohden. Epäonnistunut luokittelu heikentää tutkimusta, joten tällaisessa tilanteessa on järkevää käyttää korkeamman tason mittaria, tässä tapauksessa jatkuvaa muuttujaa, koska ylemmän tason muuttuja voidaan muuttaa alemman tason muuttujaksi (Kananen 2011, 95–96). Toimimmekin näin ja luokittelimme saamamme vastaukset analysoinnin helpottamiseksi ja ristiintaulukoinnin mahdollistamiseksi.

Kyselyssä olevilla avoimilla kysymyksillä voidaan saada tietoa, joka strukturoiduilla kysymyksillä jäisi saamatta (Kananen 2015, 234). Tämän vuoksi lomakkeen lopussa oli kaksi avointa kysymystä, joissa syyttäjät saivat omin sanoin kertoa, mitä mahdollisuuksia ja haasteita he näkevät kuulustelujen videoimisen lisääntymisessä.

Vastausten analysointi tapahtui lähinnä vastausten suoria jakaumia tarkastelemalla. Suorat jakaumat ovat sekä tapa esittää aineistoa, että yksinkertainen analyysikeino (Kananen 2015, 288). Analyysimme perustuu hyvin pitkälti suorista jakaumista johdettuihin johtopäätöksiin. Asteikollisten mielipidekysymysten kohdalla tarkastelimme vastauksia sekä prosenttitaulukoina, että vastausten keskiarvoa käyttäen. Vaikka keskiarvojen esittämistä pidetään yleensä parempana vaihtoehtona (Kananen 2011, 96), koimme prosenttijakauman meidän työssämme paremmin vastauksia havainnollistavana esitystapana.

Suorien yhden muuttujan kuvaajien lisäksi tutkimuksissa ollaan kiinnostuneita myös kahden muuttujan välisestä vertailusta ja yhteyksien kuvaamisesta (Valli 2015, 82). Tässä tutkimuksessa vertasimme muutamia taustamuuttujia vastaajien mielipiteisiin pohjautuviin muuttujiin ristiintaulukoinnin avulla. Halusimme selvittää, vaikuttivatko esimerkiksi virka-asema tai kokemus videoiduista kuulusteluista vastauksiin.

Avointen kysymysten kohdalla aineistoa voidaan analysoida tilastollisin menetelmin luokittelemalla aineisto ryhmiin, tai tarkastella laadullisen tutkimuksen keinoin käyttäen teemoittelua (Valli 2015, 71). Teemoittelussa aineiston tekstimassasta etsitään vastauksista yhdistäviä ja erottavia seikkoja. Teemoittelun yhteydessä raporttiin nostetaan usein vastausaineistosta myös havainnollistavia si-

taatteja. Teemoittelun apuna käytetään usein aineiston kvantifiointia myös laadullisissa tutkimuksissa. (KVALIMotv 7.3.4, luettu 5.5.2022) Luokittelimme avoimet vastaukset vastausten teemojen mukaan ja nostimme aineistosta esiin havainnollisia sitaatteja.

1.5 Aiemmat tutkimukset

Kuulusteluista ja esitutinnan luotettavuudesta on perinteisesti Suomessa varsin vähän tutkittua tietoa, mutta viime vuosina aihetta on poliisiammattikorkeakoulussa lähestytty useista eri näkökulmista AMK- ja YAMK-opinnäytetöiden kautta. Näitä teemoja on käsitelty myös useamman tieteenalan pro gradu -tutkielmissa.

Kansainvälisesti tutkimusta on paljon laajemmin, mutta prosessien ja lainsäädännön eroavaisuudet asettavat omat haasteensa. Thomas Sullivanin raportissa *Police Experiences with Recording Custodial Interrogations* on selvitetty kuulustelujen videoinnin laajan käytön vaikutuksia vakavien rikosten tutkinnassa (Sullivan 2004). Raporttia varten on kuultu kuulusteluja suorittavien poliisien lisäksi myös syyttäjien mielipiteitä videoitujen kuulustelujen käytöstä rikosprosessissa. Raportin mukaan syyttäjät pitivät kuulustelujen videointia hyvänä asiana ja kannustavat sen käyttöä, koska niiden koettiin vahvistavan syyttäjän vaatimuksia. Raportissa syyttäjät näkivät positiivisena asiana sekä kuulustelujen näyttöarvon ja totuudenmukaisuuden paranemisen, että mahdollisten väärinkäytösväitteiden vähenemisen. (Sullivan 2004, 12–13).

Teemu Karhunen on tutkinut opinnäytetyössään videokuulustelumenehtelmän soveltuvuutta suomalaisessa poliisityössä. Opinnäytetyötä varten Karhunen teki kyselytutkimuksen Keskusrikospoliisissa toimiville tutkijoille sekä tutkinnanjohtajille. Karhusen tutkimukseen vastanneiden lähes yksiselitteinen kanta oli se, että videokuulustelut lisäisivät kuulustelujen oikeusvarmuutta. Myös läpinäkyvyys, sekä todistusarvo paranisi videokuulustelujen lisäämisen myötä. Karhusen mukaan kuulustelujen tallentamisen tuomaan laadun paranemiseen suhtauduttiin vastaajien puolelta myönteisesti. Tutkimukseen vastanneet kuitenkin tunnistivat, että videokuulusteluiden lisääminen toisi mukanaan erilaisia vaikutuksia kuulustelutilanteisiin. Myös lisäkoulutukselle koettiin olevan tarvetta. Videokuulustelujen lisäämiseen suhtauduttiin kuitenkin myönteisesti (Karhunen 2020, 114, 116, 121–123).

Noora Armilan kyselytutkimuksena tekemän AMK opinnäytetyön mukaan poliisit ympäri Suomen kokivat tiedollista ja taidollista epävarmuutta kuulustelujen videoimisen suhteen ja he kaipaivat lisäkoulutusta menetelmän käytöstä. Armila myös havaitsi, että kuulusteluiden videoimiseen liittyvässä lainsäädännön tuntemisessa oli poliisien osalta puutteita. (Armila 2020, 30, 41).

Henri Lehtomaan AMK opinnäytetyöhön haastattelemien syyttäjien ja laamannin mukaan kuulustelujen videoiminen olisi tärkeää jälkikäteisväitteiden todentamiseksi ja niiden torjumiseksi. Kuulustelujen videoiminen nähtiin erityisen tarpeelliseksi vakavammissa rikoksissa ja poliisin toivottiin videoivan kuulusteluja nykyistä enemmän. (Lehtomaa 2020, 38–39, 40).

Sen lisäksi, että kuulustelujen videoimisella voidaan vaikuttaa esitutkinnan oikeusvarmuuteen, voidaan kyseistä menetelmää käyttäen kiinnittää huomiota myös kuulustelujen laatuun ja tulkintaeroihin riippuen siitä, miten kuulustelu on dokumentoitu kirjalliseen muotoon. On eri asia lukea kuulustelukertomus, joka on kirjattu poliisin tulkitsemana ja suodattamana kuulustelulomakkeelle, kuin lukea se sanatarkasti litteroituna, tai katsoa videotallenteelta. Kuulustelupöytäkirjasta ei kokonaan selviä, minkälaisia kysymyksiä kuultavalle on esitetty ja missä järjestyksessä, tai onko kuulustelussa esimerkiksi johdateltu tuomalla kuultavan tietoon poliisin toimesta todistuksellisesti merkittäviä seikkoja. (Melentjeff 2018, 34–36; Partanen 2014, 31, 81).

1.6 Työn rakenne

Opinnäytetyömme rakenne perustuu Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyöohjeeseen. 2 luvun teoriaosuudesta avaamme tutkimuksemme keskeisiä käsitteitä sekä lainsäädäntöä. Seuraavassa luvussa kerromme tutkimus- ja analyysimenetelmistä, jossa kerromme valitsemastamme tutkimusmenetelmästä sekä millä tavalla olemme tutkimustuloksia analysoineet. Sen jälkeen avaamme ja analysoimme tutkimuksen havaintoaineiston. Havaintoaineisto koostuu monivalintakysymyksistä, väittämistä sekä avoimista kysymyksistä. Lopuksi olemme kirjoittaneet tutkimuksen tuloksista johtopäätökset, jonka jälkeen viimeisessä, pohdintaosuudessa pohdimme opinnäytetyöprosessia eri näkökulmista.

2 TUTKIMUKSEN TEORIA

2.1 Keskeiset käsitteet

Opinnäytetyömme keskeisimmät käsitteet ovat kuulustelu, videokuulustelu sekä kuulustelun näyttöarvo ja luotettavuus. Kuulustelut ja niistä saatava näyttö ovat merkittävä osa esitutkintaa sekä syyteharkintaa. Lukijan on hyvä ymmärtää, miksi kuulusteluja tehdään ja miten eri tavoin kuulusteluja voidaan dokumentoida. Poliisi suorittaa esitutkintaa rikoksen selvittämistä varten, jonka jälkeen syyttäjä tekee syyteharkinnan poliisin suorittaman esitutkinnan perusteella. Tästä syystä avaamme myös esitutkinnan ja syyteharkinnan yhteyttä toisiinsa. Lisäksi kerromme rikosasian asianosaisista sekä todistajan roolista esitutkinnassa. Edellä mainittuja asioita käsitellään seuraavissa alaluvuissa.

2.2 Esitutkinta ja syyteharkinta

Poliisilain 1 luvun 1 §:ssä säädetään yhdeksi poliisin tehtäväksi rikoksen selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisin tulee aloittaa esitutkinta, jos on syytä epäillä rikoksen tapahtuneen (ETL 3:3). Esitutkinta on osa laajempaa rikosprosessia. Rikosprosessiin kuuluu neljä vaihetta; esitutkinta, syyteharkinta, oikeudenkäynti sekä rangaistuksen täytäntöönpano. Esitutkinta on rikosprosessin ensimmäinen vaihe. Rikosprosessin tarkoitus on rikoksesta johtuvan rikosvastuun toteuttaminen ja esitutkinnan tehtävä prosessissa on rikoksen selvittäminen (Jokela 2008, 5). Esitutkinnassa poliisin tehtävä on selvittää, täyttääkö poliisin tietoon tullut ja rikokseksi arveltu teko jonkin rikoksen tunnusmerkistön. Jos rikoksen tunnusmerkistö täyttyy, poliisin tulee selvittää, ketkä ovat rikoksen asianosaiset; kuka tai ketkä ovat rikoksesta epäilty, asianomistaja tai muuten osainen asiassa. Samassa jutussa henkilöitä voi olla useita. Esitutkinnassa poliisi selvittää rikoksen, rikoksen olosuhteet, sekä rikoksella saadun hyödyn sekä aiheutetun vahingon. Poliisin tehtäviin esitutkinnassa kuuluu myös selvittää asianomistajan yksityisoikeudelliset vaatimukset, mahdollisuudet rikoksella saadun omaisuuden palauttamiseksi sekä menettämisseuraamuksen määrittäminen (ETL 1:2). Poliisin suorittama esitutkinta on sekä syyteharkinnan että mahdollisen oikeudenkäynnin valmisteluvaihetta. Esitutkinnassa hankitaan todistusaineisto syyttäjälle syyteharkintaa varten ja tätä todistusaineistoa hyödyntämällä syyttäjä ajaa syytettä tuomioistuimessa. Vaikka esitutkinnan tarkoitus on selvittää, onko henkilö tai henkilöt syyllistyneet rikokseen, voi esitutkinnan lopputulos syyteharkintaan saattamisen sijaan olla myös se, ettei näyttöä rikoksesta ole, jolloin se tarkoittaa, että minkään rikoksen tunnusmerkistö ei täyty, eikä ketään ole enää syytä epäillä rikoksesta. (Helminen ym. 2012, 16–17, 309, 312).

Esitutkinta käynnistyy, kun poliisille tulee ilmoitus rikoksesta ja poliisi harkinnan jälkeen tulee siihen tulokseen, että ilmoituksen perusteella on syytä epäillä rikoksen tapahtuneen. Poliisi suorittaa esitutkinnassa muun muassa kuulusteluja. Kuulusteltavia voi olla asianosaiset, joita ovat rikoksesta epäilty ja asianomistaja. Poliisi voi kuulustella myös tapaukseen nimettyä todistajaa. (Oikeuslaitos 2021). Esitutkintaan voi sisältyä kuulustelujen lisäksi myös muita toimenpiteitä, kuten pakkokeinoja. Pakkokeinojen tarkoitus on turvata esitutkinta, kerätä todistusaineistoa, sekä estää rikollisen toiminnan jatkuminen (Helminen ym. 2012, 36). Esitutkinnasta vastaa tutkinnanjohtaja, joka on yleensä pidättämiseen oikeutettu virkamies. Syyttäjä toimii tutkinnanjohtajana silloin, jos rikoksesta epäillyn asemassa on virkaa tekevä poliisimies ja epäilty rikos on tehty virkaa suoritettaessa (ETL 2:2). Esitutkinnassa tutkija toimii tutkinnanjohtajan alaisuudessa (ETL 2:3). Tutkijan tehtävä on suunnitella esitutkintaa ja suorittaa erilaisia tutkintatoimenpiteitä, kuten kuulusteluja. (Helminen ym. 2012, 143–144, 149). Kun esitutkinta valmistuu, tutkija kasaa kertyneestä aineistosta esitutkintapöytäkirjan, joka toimitetaan syyttäjälle syyteharkintaa varten (Oikeusministeriö 2021).

Syyteharkinnasta vastaa syyttäjä, jolla on asiassa itsenäinen harkintavalta (Jokela 2008, 59). Syyttäjän suorittamassa syyteharkinnassa syyttäjä perehtyy poliisin esitutkimateriaaliin ja tekee sen perusteella päätöksen joko syytteen nostamisesta tai syyttämättä jättämisestä. Tarvittaessa syyttäjä voi pyytää poliisilta lisätutkintaa asiassa. Syyttäjä nostaa syytteen, jos esitutkimateriaalin perusteella epäiltyä vastaan on riittävät perusteet siitä, että epäilty on syyllistynyt rikokseen. Syyttämättä jättäminen tulee kyseeseen silloin, kun perusteita syytteen nostamiselle ei ole. Perusteena voi olla se, ettei rikoksesta ole riittävä näyttöä, tai syyttäjä katsoo, ettei esitutkimateriaalin perusteella ole syytä epäillä rikosta tapahtuneen. (Helminen 2007, 15). Jos rikosasiaan liittyy useita rikoksesta epäiltyjä ja rikosnimikkeitä, syyttäjä tekee harkinnan kaikkien henkilöiden ja rikosten osalta (Oikeuslaitos 2021). Jos syyttäjä päätyy nostamaan syytteen, hänen tehtävä on ajaa rikosasiaa tuomioistuimessa. Oikeudenkäynnissä syyttäjän toiminnalla on keskeinen merkitys, mikä ulottuu jutun lopputulokseen asti (Jokela 2008, 60).

2.3 Esitutkinna asianosaiset ja todistajan rooli

Esitutkinna asianosaisina voivat olla asianomistaja, rikoksesta epäilty tai muu henkilö (ETL 2:5). Asianomistajaa ei ole laissa yleisesti säännelty, mutta asianomistajan asemassa katsotaan olevan rikoksen uhrin, eli sen, johon rikos kohdistuu ja jonka oikeuksia on jollakin tavalla rikoksella loukattu. Loukkaus voi kohdistua joko henkilöön itseensä tai omaisuuteen. Asianomistajan asianosaisuuden määrittää myös se, että hänellä on oikeus vaatia tekijälle rangaistusta. Asianomistajan asemassa voi olla luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö. Oikeushenkilö voi olla esimerkiksi yritys tai järjestö. (Jokela 2008, 67–73). Poliisin yksi tehtävä on rikosilmoitusta kirjatessa tai esitutkinna kuulussa perustellusti määrittää, kuka tai ketkä ovat rikosasian asianomistajat (Helminen ym. 2012, 174). Asianomistajalla on esitutkinna kuulusteluissa negatiivinen totuudessa pysymisvelvollisuus (ETL 7:6), joka tarkoittaa asianomistajan oikeutta vaieta, mutta sen mitä hän kuulustelussa kertoo, tulee olla totta. (Rantaeskola 2019, 241). Asianomistajalla on kuitenkin oikeus kieltäytyä todistamasta, mikäli tutkittavana oleva rikos koskee henkilöä, joka on kuultavaan nähden Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 17 §:n 1 momentin mukaisessa läheisessä suhteessa. Tämä oikeus voidaan kuitenkin edellä mainitun pykälän 2. momentin mukaan murtaa, mikäli tuomioistuin katsoo, että kieltäytyminen ei ole asianomistajan oman tahdon mukaista. Asianomistajan ei tarvitse kertoa kuulustelussa sellaisia seikkoja, jotka asettaisivat hänet itsensä tai läheisen syytteen vaaraan (OK 17:18).

Rikoksesta epäillyksi katsotaan henkilö, jota epäillään rikoksen tekijäksi. Rikoksesta epäilty voi olla varsinainen tekijä tai jollakin tavalla osallinen tekoon. Rikoksesta epäiltynä on pääasiassa aina henkilö, jolle kuuluu erilaisia oikeuksia ja velvollisuuksia (Rantaeskola 2019, 26). Ketään ei saa aiheuttomasti asettaa rikoksesta epäiltynä asemaan (ETL 3:3). Rikoksesta epäillyksi nimeämisen taustalla tulee olla vankat perusteet, ja nimeämistä voi ohjata esimerkiksi alustavat puhutukset.

Epäiltyyn kohdistetaan erilaisia esitutkintatoimenpiteitä, kuten kuulusteluja ja pakkokeinoja. Usein esitutkinnassa käytetyt pakkokeinot kohdistuvatkin juuri rikoksesta epäiltyyn. (Helminen ym. 2012, 184, 186). Rikoksesta epäillyllä on esitutkintalain mukainen (ETL 4:3, 4:15) itsekriminointisuoja, joka tarkoittaa, että epäillyn asemassa olevan ei ole pakko puhua totta, eikä epäillyllä ole velvollisuutta myötävaikuttaa rikoksen selvittämistä. Halutessaan rikoksesta epäilty saa vaieta kuulustelussa. (Rantaeskola 2019, 241).

Asianosaisena rikosasiassa voi olla myös jokin muu taho, eli se, jonka oikeuksiin, etuihin tai velvollisuuksiin rikos on vaikuttanut. Esimerkiksi Vakuutusyhtiö voi tulla asianosaiseksi, jos rikos aiheuttaa välillisesti kustannuksia vakuutusyhtiölle korvausten maksamisen myötä. Muu taho voi olla myös alaikäisen lapsen huoltaja tai edunvalvoja. (Rantaeskola 2019, 27). Alaikäisen huoltajalla tai edunvalvojalla on rinnakkainen puhevalta lapsen asiassa (Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta 12:1).

Todistaja ei ole rikosasian asianosainen, vaan rikosasian ulkopuolinen henkilö, jota voidaan kuulla esitutkinnassa lisäselvityksen saamiseksi. Todistajalta on tarkoitus saada lisätietoa tutkittavana olevasta asiasta, rikoksesta ja sen teko-olosuhteista. (Helminen ym. 2012, 525–523). Todistajan asemassa kuultavalla on kuulusteluissa positiivinen totuudessa pysymisvelvollisuus (ETL 7:8). Todistajan tulee kertoa totuuden mukaisesti kaikki mitä hän tietää tutkittavana olevaan rikokseen liittyen eikä todistamisesta ole mahdollista lähtökohtaisesti oikeutta kieltäytyä (Rantaeskola 2019, 24). Todistajan asemassa on kuitenkin oikeus kieltäytyä todistamasta, mikäli tutkittavana oleva rikos koskee henkilöä, joka on kuultavaan nähden Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 17 §:n 1 momentin mukaisessa läheisessä suhteessa. Todistajan ei myöskään tarvitse kertoa kuulustelussa sellaisia seikkoja, jotka asettaisivat hänet itsensä tai läheisen syytteen vaaraan (OK 17:18). On myös olemassa erilaisia vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvia asioita (OK 17: 10–14, 16, 19–21), joista todistajalla on oikeus kieltäytyä todistamasta. (Mäkelä 2020).

2.4 Kuulustelut

Kuulustelu on esitutkintalain mukaista menettelyä, jossa kuulusteltava kertoo tapahtumista ja poliisi kirjaa kuultava antaman kertomuksen kuulustelupöytäkirjaan. Kuulustelut ovat vuorovaikutustilanne, jossa osallisina ovat kuulustelija ja kuulusteltava. Kuulusteluilla on merkittävä vaikutus esitutkinnan lopputulokseen, eli siihen, miten hyvin rikos saadaan selvitettyä. Kuulusteluun valmistautumalla tutkijalla on lähtökohtaisesti paremmat eväät onnistuneeseen kuulusteluun. Tutkittavana olevaan juttuun sekä kuulusteltavaan tulisi etukäteen perehtyä mahdollisimman hyvin ja useamman kuultavan ollessa kyseessä tulisi kuulustelujärjestykseen kiinnittää huomiota. Kuulustelijan kuulustelutaktisen osaamisen vaikutukset ulottuvat pitkälle myöhemmin rikosprosessissa. Edellä kerrotut

asiat korostuvat erityisesti haasteellisemmissä rikosasioissa, mutta myös yksittäinen kuulustelu vaatii valmistautumista. (Fredman ym. 2020, 373–374, 439–442, 353).

Kuulustelu on merkittävässä roolissa osana esitutkintaa ja kuulustelulla on useita tarkoituksia. Yhtenä tarkoituksena on selvittää eri henkilöiden osallisuus tutkittavana olevaan rikokseen. Lisäksi kuulusteluilla voi olla merkitystä arvioitaessa pakkokeinojen edellytyksiä tutkittavana olevaan rikokseen liittyen (Forss ym. 2021, 18). Kuulustelussa ilmenevien asioiden perusteella arvioidaan myös rikosnimikettä tai sitä, onko kyseessä ylipäätään rikos vai ei. Kuulustelun tavoite on totuuden selvittäminen tapahtumista. Kuulustelija pyrkii saamaan rikokseen liittyvää tietoa ja saada kuultava kertomaan asiasta mahdollisimman paljon. Kuulustelijan velvollisuus on kirjata kuultavan kertomat asiat annettua kertomusta vastaavaksi ja tarvittaessa esittää tarkentavia kysymyksiä. (Ellonen ym. 1996, 6–7).

Kuulusteluja voidaan suorittaa henkilökohtaisesti läsnä olemalla, puhelimitse, asiamiehen välityksellä tai muulla tiedonsiirtovälineellä. Yleisin tapa suorittaa kuulustelu on poliisiasemalla suoritettu kuulustelu niin, että kuultava on fyysisesti läsnä, ja poliisi kirjaa kuulustelun kuultavan kertomuksen pohjalta. Kuulustelu voidaan ottaa myös videokuulusteluna. (Forss ym. 2021, 19–20). Toteutustavasta riippumatta, kuulusteltavalla on oikeus tarkastaa kuulustelukertomus. Jos kuulustelu videoidaan, kuulustelu tallennetaan vasta sen jälkeen, kun kuulusteltava on hyväksynyt kertomuksen sisällön. (Fredman ym. 2020, 353).

2.5 Kuulustelupöytäkirja

Kuulustelupöytäkirja on kuulustelijan kirjoittama asiakirja, johon merkitään kuulustelu-aika, paikka, sekä kuulustelun alkamisaika sekä päättymisaika. Kuulustelupöytäkirjaan merkitään kuulustelussa läsnä olleet henkilöt, kuten avustaja tai kuulustelutodistaja. Kuulusteltavan tiedot kirjataan kuulustelupöytäkirjaan. Kuulustelupöytäkirjaan kuulustelija kirjaa kuultavalta saamansa tiedot ja kuulustelupöytäkirja liitetään myöhemmin osaksi tutkittavana olevasta rikoksesta kasattavaan esitutkintapöytäkirjaan. (Karstinen 1998, 104).

Kuulustelupöytäkirja on kuulustelijan kirjoittama yhteenveto kuulustelusta ja kuulustelupöytäkirja on lopulta jokaisen kuulustelijan näköinen lopputuote kuulustelusta. Suomessa ei ole tarkkaan määritelty sitä, miten kuulustelupöytäkirja tulee laatia, joten kuulustelija voi itse päättää minkälaiseen muotoon kuulustelukertomuksen kirjoittaa. Kerronnan tulee kuitenkin olla johdonmukaista ja oikeudet ja velvollisuudet tulee olla kirjoitettuna näkyvään muotoon kuulustelupöytäkirjaan. Kuulustelija voi kirjoittaa kuulustelukertomuksen joko yhtenäiseksi tekstiksi, tai kysymysvastaus tekniikkaa käyttäen. Jos kuulustelu videoidaan, voidaan kuulustelusta kirjoittaa kuulustelupöytäkirja tai vaihtoehtoisesti kuulustelutallenteesta tehdään litterointi. (Melentjeff 2018, 1–2).

Kuulustelut ja niistä saatu näyttöarvo on tarkoitettu lähtökohtaisesti esitutkintaa sekä syyttäjän suorittamaa syyteharkintaa varten. Oikeudenkäynnissä ensisijainen todistelukeino on suullinen todistelu ja kuulustelukertomusta voidaan käyttää todistelutarkoituksessa vain tietyissä tapauksissa ja näin ollen kuulustelukertomus on toissijainen todistelukeino (OK 17 luku 24 §:n 2 momentti). Oikeudenkäynnissä mahdollinen tilanne, jolloin kuulustelupöytäkirjaan voidaan vedota, voi olla esimerkiksi silloin, jos kuulustelussa lausuman antanutta ei voida kuulla oikeudenkäynnissä esimerkiksi kuoleman johdosta, tai häntä ei muuten ole tavoitettu, eikä ratkaisun antamista asiassa voida enää viivytellä. (Forss ym. 2021, 21–22).

Kuulustelukertomusta voidaan käyttää todisteena myös, jos kuultava suullisesti antamassaan kertomuksessaan poikkeaa aikaisemmasta kertomuksesta. Kertomus, josta poiketaan, on voitu antaa esitutkintaviranomaiselle, syyttäjälle tai tuomioistuimelle. Myös, jos kuultava kieltäytyy antamasta kertomusta, voidaan kuulustelukertomusta käyttää todisteena. Todisteena voidaan käyttää kuitenkin vain sitä osaa kuulustelukertomuksesta, mikä on tarpeen kertomuksen muuttumisen, tai vaikeumisen osalta. Tästä säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 47§:n 2 momentissa. (Forss ym. 2021, 21–22).

2.6 Videokuulustelu vai kuulustelun videointi?

Esitutkintalain mukaan kuulustelutilaisuus saadaan (ETL 9:3) - ja tietyissä tapauksissa se tulee tallentaa (ETL 9:4) ääni- ja kuvatallenteeseen. Laki ei mahdollista pelkän äänen tallentamista, vaan tallenteella tulee olla sekä kuva, että ääni, jolloin kyse on kuulustelun videoinnista (Karhunen 2020, 25). Oikeusministeriön työryhmän mietinnön mukaan tulossa on Poliisihallituksen ja Valtakunnansyyttäjän toimiston yhteistyössä tekemä ohje kuulusteluja koskien. Tämä ohje kategorisoi esitutkintalain mukaisen tallentamisen kahdella eri tavalla. Kategorisoinnissa kuulustelutilaisuuden dokumentointitavalla ja käyttötarkoituksella on merkitystä. (Oikeusministeriö 2022, s. 43–44).

Videokuulustelussa olisi kyse silloin, kun kuulustelu videoidaan todisteeksi oikeudenkäyntiä varten. Tällöin tallenne korvaa henkilökohtaisen kuulemisen tuomioistuimessa. Kuulustelutallenteesta tehdään litterointi, joka tulee osaksi esitutkintapöytäkirjaa. Videokuulustelussa tulee muistaa kontradiktorisuuden periaate eli vastakuulustelumahdollisuus¹. Epäillyllä on oikeus nähdä kuulustelutallenne ja esittää sen pohjalta kysymyksiä vastapuolelle. (Oikeusministeriö 2022, s. 43–44).

---

¹ Märijärvi, 2020.

Kuulustelun videoinnissa olisi kyse niistä tilanteista, kun kuulustelu videoidaan vastaisuuden varalle myöhempää käyttöä varten, eli tallenne tai osa siitä voidaan tarvittaessa katsoa oikeudenkäynnissä esimerkiksi erilaisten esitutkintaa koskevien väitteiden tarkistamiseksi. Kuulustelun videointi ei menetelmänä poikkea perinteisestä kuulustelutilanteesta. Kuulustelusta kirjoitetaan kuulustelupöytäkirja, kuten normaalisti, mutta sen lisäksi kuulustelutilanne tallentuu videolle. (Oikeusministeriö 2022, 43–44).

2.7 Kuulustelun luotettavuus ja näyttöarvo

Esitutkintalain 7 luvun 5 §:ssä säädetään kuultavan kohtelusta ja siinä todetaan muun muassa, että kuultavaa on kohdeltava rauhallisesti sekä asiallisesti. Poliisin toiminta ja kysymysten asettelu kuulustelutilanteessa vaikuttaa kuultavan antamaan kertomukseen ja näin ollen poliisin toiminnalla on suora yhteys kuulustelun lopputuloksen kannalta. Laadukas kuulustelu tuottaa luotettavaa ja yksityiskohtaista tietoa tapahtumista sekä nostaa epäluotettavat seikat kuten valehtelun esiin. (Kaunisto ym. 2021, 20–25). Poliisin toiminta kuulustelutilanteessa korostuu erityisesti silloin, kun poliisi kuulustelee lasta, kehitykseltään tai mielenterveydeltään häiriintynyttä tai päihtynyttä henkilöä. (Kaunisto ym. 2021, 33–38).

”Joskus kirjattu kertomus on hyvin kaukana todellisista tapahtumista”, toteaa Markku Fredman teoksessaan Puolustajan rooli (Fredman 2018, 485). Tätä toteamusta vahvistaa myös Melentjeffin teettämä tutkimus, jossa selvitettiin, minkälainen käsitys testiryhmään kuuluvilla lukijoilla syntyi kuulustelusta luettuaan joko kuulustelupöytäkirjan, tai kuulustelusta tehdyn litteroinnin. Puolet testiryhmästä lukivat poliisin kirjaaman kuulustelupöytäkirjan ja puolet testiryhmästä kuulustelusta tehdyn litteroinnin. Lukemansa perusteella lukijat muodostivat käsityksen kuulustelutilanteesta arvioiden kuulustelun luotettavuutta, laatua, oikeudenmukaisuutta ja selkeyttä. Johtopäätöksenä oli, että luotettavuutta, laatua ja oikeudenmukaisuutta oli vaikeampi arvioida luotettavasti poliisin kirjaamasta kuulustelukertomuksesta, mutta sen sijaan kuulustelukertomus koettiin kokonaisuutena selkeämmäksi. (Melentjeff 2018, 34, 42).

Kuulustelupöytäkirja on poliisin suodattama informaatio kuulustelusta, kun taas litteroinnissa on näkyvillä kaikki kuulustelun yksityiskohdat ja vaiheet. Melentjeffin mukaan puutteet kuulustelupöytäkirjan osalta olisi korjattavissa sillä, että kuulusteluja videoitaisiin, jolloin kuulustelutilaisuus olisi nähtävissä tarpeen mukaan sellaisenaan. Laadun ja oikeudenmukaisuuden varmistaminen olisi paremmin todettavissa kuulustelutallenteelta. (Melentjeff, 2018, 1, 4, 43–45).

Sekä oikeuslaitosta että poliisia työllistävät erilaiset jälkikäteisväitteistä johtuvat lisätutkintapyynnöt ja lisätutkinnat. Vastaaja voi tuomioistuimessa esittää väitteen, jonka mukaan poliisi on toiminut kuulustelutilanteessa epäasiallisesti esimerkiksi painostamalla kuultavaa. Tällöin esitutkinnassa annetun kertomuksen luotettavuus ja näyttöarvo asettuu kyseenalaiseksi. Virheellinen menettely kuulustelussa voi myös johtaa siihen, että jo lainvoimainen tuomio palautetaan korkeimman oikeuden toimesta takaisin hovioikeuden käsiteltäväksi todistelun uudelleen arvioimiseksi.² (Tolvanen 2020, 41).

Todistajan kuulustelukertomusten luotettavuus ei ole yksiselitteistä ja se tulisi huomioida esitutkinnassa. Ihminen tulkitsee näkemänsä ja kuulemansa yksilöllisesti, eikä kykene muistamaan tapahtumia aukottomasti. Muistikuvat voivat muovautua ajan kuluessa ja niihin voi vaikuttaa esimerkiksi uutisointi, asioista käytyt keskustelut muiden henkilöiden kanssa sekä poliisin johdattelu. (Santtila ym. 2008, 153–154, Puustinen 2019). Sekä asianomistajan, että todistajan kertomukseen tuomioistuimessa voi olennaisesti vaikuttaa tapahtumista kulunut pitkä aika. Muistikuvat heikkenevät ajan myötä, jolloin todistajanlausunnon näyttöarvo heikkenee ja asianosaisen oikeusturva kärsii. Jos henkilötodistelu on ainoa näyttö tuomioistuimessa, voi se johtaa syytteen hylkäämiseen tapauksissa, joissa todistajan kertomusta ei voida katsoa riittävän luotettavaksi. (Puustinen 2019).

Rikoksesta epäillyn asemassa erityisesti johdattelualttiit ihmiset voivat ajautua tunnustamaan rikoksia, joihin eivät todellisuudessa ole syyllistyneet (Haapasalo ym. 2000, 125–126). Väärän tunnustuksen antamiseen voi vaikuttaa sekä poliisin toiminta, että kuultavan alttius johdatteleville kysymyksille. Taustalla voi olla myös kuultavan erityispiirteet tai kuultavan oma motivaatio tekemättömän teon tunnustamiseen (Kaunisto ym. 2021, 56–58).

Kuulustelujen videoiminen ennalta ehkäisisi erilaisia jälkikäteisväitteitä (Tolvanen 2020, 42). Videotallenteelta olisi tarvittaessa helppo tarkistaa, mitä ja missä olosuhteissa epäilty, asianomistaja tai todistaja ovat kertomuksensa antaneet. (Puustinen 2019). Myös tulkinnalliset erimielisyydet virheellisestä kuulustelun kirjaamisesta olisi todennettavissa tallenteelta, mikäli kuulustelu olisi videoitu. Videotallenne toimii myös luotettavana kuulustelutodistajana, jolloin poliisin resursseja vapautuisi muihin tehtäviin kuulustelutodistajana toimimisen sijaan (Oikeusministeriö 2022, 45–46). Videotallenteen käytöstä kuulustelutodistajan sijaan säädetään esitutkintalain 7 luvun 11 § 2 momentissa.

---

² KKO 2012:45

3 TAVOITTEENA RIKOSPROSESSIN TEHOSTAMINEN

Oikeusministeriöllä on käynnissä rikosprosessin tehostamishanke, jonka tavoitteena on tehostaa ja nopeuttaa rikosasioiden käsittelyä (OM046:00/2020). Maaliskuussa 2022 julkaistussa Oikeusministeriön työryhmän mietinnössä Rikosprosessin tehostaminen todetaan, että osana rikosprosessin tehostamista kuulustelujen tallentamista ääni- ja kuvatallenteelle tulisi menetelmänä edistää. Lisäksi mietinnössä esitetään lakimuutoksia eduskunnalle hyväksyttäväksi sekä esitutkintalain 9 luvun 3 ja 4 §:iin, että oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 24 §:ään. Esitettujen lakimuutosten voimaantulon myötä ETL 9:3 nojalla kuultavalla olisi oikeus pyytää kuulustelua tallennettavaksi. ETL 9:4 ja OK 17:24 § muutokset mahdollistaisivat asianomistajien kuulustelun videoimisen todisteena käytettäväksi nykyistä laajemmin. Kuulustelutallenteita voitaisiin käyttää todisteena tuomioistuimessa ilman asianomistajan läsnäoloa myös rikoslain 20 luvun 8 a, 9 tai 9 a §:n, sekä rikoslain 25 luvun 3 tai 3 b §:n mukaisissa rikoksissa. (Oikeusministeriö 2022, 96, 127–128, 130–131).

Edellä mainitun mietinnön kehitysehdotukset pohjautuvat pitkälti Matti Tolvasen laatimaan Rikosketjun LEAN-hanke raportin johtopäätöksiin (Oikeusministeriö 2022, 13). Tolvanen ehdotti LEAN-raportissaan edellä mainittujen toimenpiteiden lisäksi pohdittavaksi että, voitaisiinko esitutkinnassa tehtyä tallennetta hyödyntää käräjäoikeudessa laajemminkin. Ehdotuksen mukaan asianosaisia ja todistajia olisi tarpeen kuulla henkilökohtaisesti käräjäoikeudessa vain, mikäli heille halutaan esittää täydentäviä kysymyksiä. (Tolvanen 2020, 54) Oikeusministeriön työryhmä päätyi kuitenkin esityksessään siihen, ettei esitutkintatallenteiden laajempi hyödyntäminen käräjäoikeudessa olisi tarkoituksenmukaista. Työryhmä näki tässä useita ongelmia, eikä sen nähty lopulta lyhentävän rikosprosessia tai vähentävän kustannuksia. (Oikeusministeriö 2022, 47).

Oikeusministeriö on pyytänyt rikosprosessin eri toimijoilta lausuntoja Rikosprosessin tehostaminen työryhmän esittämiin toimenpide ehdotuksiin. Syyttäjälaitos kannattaa ETL 9:3, ETL 9:4 ja OK 17:24 pykälisiin aiemmin mainittuja esitettyjä muutoksia (Syyttäjälaitos 2022). Suomen syyttäjähdistys ry myös kannattaa ehdotettuja muutoksia omassa lausunnossaan. Syyttäjähdistys nostaa lausunnossaan esiin myös esitutkinnassa tehtyjen tallenteiden laajempaa käyttöä oikeudenkäynnissä. Syyttäjähdistys tuo esille sen, että pääkäsittelyjä joudutaan usein peruuttamaan, koska asianosaiset eivät savu paikalle. Syyttäjähdistys ehdottaakin, että esitutkinnassa tehtyä ääni- ja kuvatallennetta tulisi voida käyttää todisteena rikosasian oikeudenkäynnissä aina, mikäli asianosaiset siihen suostuvat ja tuomioistuin katsoo sen, tapauskohtaisen harkinnan jälkeen, soveliaaksi. (Suomen syyttäjähdistys ry 2022).

Poliisihallituksen rikostorjunnan tilaa käsittelevän selvityshankkeen loppuraportissa todetaan, että vähäistä vakavammissa rikosasioissa tulisi kuulustelut videoida ja kuulustelut tulisi suorittaa mahdollisimman tuoreeltaan tapahtuneesta. Videoinnin lisäksi kuulustelusta voitaisiin kirjoittaa tiivistelmät esitutkintapöytäkirjaan syyteharkintaa varten. Tallenteelta olisi mahdollista tarkistaa myöhemmät väitteet esimerkiksi menettelyvirheistä kuulustelussa. Poliisihallitus toteaa vielä, että esitutkintapöytäkirjoihin joudutaan käyttämään sen prosessiin tuomaan hyötyyn nähden useinkin liian paljon työaika, joten kuulustelujen videointi ja niistä tehtävät referaatit palvelisivat paremmin tarkoitusta. (Poliisihallitus 2018, 35–36). Oikeusministeriön rikosprosessin tehostamisen toimenpide ehdotuksista antamassaan lausunnossa Poliisihallitus toistaa kantansa, että mikäli esitutkinnassa tehdään tallenne, niin prosessin kannalta tehokkainta olisi, että poliisi kirjaisi vain kuulustelun pääsisällön esitutkintapöytäkirjaan, ja syyteharkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä käytettäisiin ensisijaisesti tallenteita, eikä litteroitua asiakirjaa (Poliisihallitus 2022).

4 LAINSÄÄDÄNTÖÄ KUULUSTELUSTA JA KUULUSTELUJEN VIDEOINNISTA

4.1 Kuulustelujen lainsäädännöstä

Esitutkintalain mukaan jokainen, jolta voidaan olettaa saavan tietoa tutkittavana olevasta asiasta, on velvollinen kutsusta saapumaan kuulusteluun (ETL 6:1). Poliisin tulee suorittaa kuulustelu sen poliisilaitoksen alueella, jossa kuultava oleilee. Jos kuultava ei kutsusta huolimatta saavu kuulusteluun, hänet voidaan tarvittaessa noutaa kuulusteluun. Rikoksesta epäilty voidaan tietyin edellytyksin noutaa kuulusteluun myös ilman kutsua (ETL 6:2).

Kuulustelu voidaan suorittaa rikoksesta epäillylle, asianomistajalle tai todistajalle. Ennen kuulustelun alkua kuultavalle tulee kertoa, missä asemassa häntä kuullaan ja rikoksesta epäillylle tulee kertoa myös, mistä rikoksesta häntä epäillään (ETL 7:10). Ennen kuulustelua kuultavalle pitää kertoa esitutkintalain määrittämät, aseman mukaiset oikeudet ja velvollisuudet. Kuultavan prosessuaalinen asema määrittää, mitä oikeuksia ja velvollisuuksia hänelle kuuluu (Karstinen 1998, 100). Ennen kuulustelua kuultavalle tehdyistä ilmoituksista säädetään Esitutkintalain 7 luvun 10 §:ssä. Asianomistajalle ilmoitettavista oikeuksista säädetään esitutkintalain 4 luvun 18 §:ssä ja rikoksesta epäillylle ilmoitettavista oikeuksista säädetään esitutkintalain 4 luvun 16 §:ssä. Kuultavan aseman mukainen totuusvelvollisuus on yksi keskeinen ero eri asemassa olevien kuultavien oikeuksissa ja velvollisuuksissa.

Sekä rikoksesta epäillyllä, että asianomistajalla on oikeus käyttää kuulustelussa valitsemaansa avustajaa ETL 4:10. Oikeudesta avustajaan, sekä sen merkityksestä tulee kertoa kuultavalle ennen kuulustelun alkua. Avustajan tarpeellisuutta tulisikin korostaa kuultavalle. Epäillylle tulee myös kertoa, milloin hänellä on oikeus puolustajan määräämiseen. Mikäli epäilty kieltäytyy avustajasta, tulee hänelle kertoa riittävän tarkasti mistä teosta häntä epäillään, itsekriminointisuojaista, sekä siitä, että hän voi missä vaiheessa tahansa perua päätöksensä kieltäytyä avustajasta. Avustajalla on kuulustelijan luvalla oikeus esittää kuulustelussa kysymyksiä kuultavalle. (ETL 7:17) (Helminen ym. 2012, 420–423). Asemasta riippumatta, kuultavalla on oikeus kuulustelutodistajaan kuulustelussa (ETL 7:10 ja 7:11) ja tästä oikeudesta tulee kertoa ennen kuulustelun alkua. Kuultavalla on oikeus pyytää kuulustelutodistajaa olemaan läsnä kuulustelussa ja myös kuulustelun suorittavalla poliisilla on oikeus kutsua kuulustelutodistaja kuulusteluun. Kuulustelutodistajan käytöstä voidaan luopua, mikäli asian kiireellisyyden vuoksi tutkinta viivästyisi. Kuulustelutodistajan läsnäolon tarkoitus on kuulustelun luotettavuuden ja puolueettomuuden varmistaminen. Tarvittaessa kuulustelutodistajan avulla voidaan selvittää kuulustelutilaisuuden tapahtumia, kuten sitä, vastaako kuulustelussa annettu kertomus kuulustelupöytäkirjan kertomusta. Kuulustelutodistajan käytöllä turvataan sekä kuultavan, että kuulustelijan oikeusturvaa. Kuulustelutodistaja voidaan korvata sillä, että kuulustelutilaisuus videoidaan (ETL 7:11). (Helminen ym. 2012, 417–420).

Lainsäädännössä määritellään erikseen kuultavan kohtelusta. Kuulusteltavaa tulee kohdella kuulustelussa asiallisesti ja rauhallisesti (ETL 7:5). Kuulusteltavalta ei saa epäasiallisin keinoin, kuten painostamalla, yrittää hankkia rikokseen liittyviä tietoja ja kuulusteltavan tulee voida luottaa siihen, että häneen suhtaudutaan kunnioittavasti huolimatta siitä, että taustalla olisi hyvinkin vakava teko. Kuultavan eri näkemykset, rikoksen puolesta ja vastaan puhuvat seikat tulee huomioida kuulustelussa. Kuulustelun ilmapiirin tulee olla myönteinen ja kuulustelupsykologian merkityksen tulisi korostua kuulustelutilanteessa. Kuulustelussa tulee noudattaa esitutkintalain 4 luvun mukaisia esitutkintaperiaatteita, joita ovat tasapuolisuusperiaate, syyttömyysolettama, hienotunteisuusperiaate, vähimmän haitan periaate, suhteellisuusperiaate ja oikeus olla myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen. (Helminen ym. 2012, 402, 378).

Jos kuultava on päihtynyt, tulisi päihtymystilaa arvioida ennen kuulustelua. Kuulustelun saa suorittaa päihtyneelle vain, mikäli kuultava ymmärtää kuulustelun merkityksen. Jos henkilö on niin vahvasti päihtynyt, että voidaan olettaa, ettei hän ymmärrä kuulustelun merkitystä, ei kuulustelua voida lähtökohtaisesti suorittaa. Vahvassa päihtymystilassa olevalle kuulustelu voidaan suorittaa vain, jos rikoksen selvittämistä ei voi siirtää myöhempään ajankohtaan (ETL 7:3). Päihtyneenä kuulustelusta tulee aina tehdä merkintä kuulustelukertomukseen, sekä kuultavalle tulee antaa mahdollisuus tarkastaa kuulustelukertomus jälkikäteen. Päihtyneen kuulustelussa tulisi harkita videoimista myöhempien väitteiden varalta. (Rantaeskola 2014, 196). Jos kuulusteltava on mielenterveyden tilaltaan järkkynyt, tulee soveltaa edellä mainittua ETL 7 luvun 3 §:ää päihtyneen kuulustelemisesta.

Tarvittaessa kuulusteltavan kuulustelukunnosta tulee konsultoida kuultavan läheistä tai hoitavaa lääkäriä (ETL 7:4).

Kuultavalla on oikeus heti kuulustelun päätyttyä tarkastaa kuulustelukertomus ja pyytää siihen korjauksia ja lisäyksiä ennen allekirjoitusta (ETL 9:2). Kuulustelukertomus tulisi lukea kuultavalle ääneen ja sen lisäksi myös antaa se kuultavalle luettavaksi. Kuulustelukertomuksen voi antaa kuultavalle myös samaan aikaan tarkastettavaksi, kun kuulustelija lukee kertomuksen ääneen. Kuulusteltavan pyytämät asianmukaiset korjaukset tulee tehdä matalalla kynnyksellä. Siinä tapauksessa, jos kuultava pyytää perusteettomasti jotakin lausumaa poistettavan, ei sitä tule poistaa vaan jättää näkyviin ja kuultavan haluama muutos kirjataan pöytäkirjaan ns. Merkitään – kirjauksella. Jos kuultava ei halua tarkastaa antamaansa kertomusta, tulee siitä tehdä merkintä kuulustelupöytäkirjaan. (Rantaeskola 2014, 248–249).

4.2 Milloin kuulustelu voidaan tallentaa?

Esitutkintalain 9 luvun 3 §:n mukaan kuulustelu voidaan tallentaa ääni- ja kuvatallenteelle kokonaan tai osittain. Kuulustelu on kuitenkin tallennettava tietyissä tilanteissa. Lain mukaan kuulustelu on tallennettava silloin, jos se on asian laatuun nähden, tai kuulusteltavan henkilöön liittyvät seikat huomioon ottaen syytä kuulustelun suorittamistavan, kuulustelun aikaisten tapahtumien tai kuulusteltavan kertomuksen jälkikäteistä todentamista varten. Kuulustelun videoimisesta tulee aina kertoa kuulusteltavalle ennen kuulustelun alkua.

Lain esitöiden (HE 222/2010, 228–229) mukaan laki edellyttäisi kuulustelun videoimista tietyin edellytyksin, esimerkiksi silloin, kun kyseessä on vakava rikosepäily. Myös, jos alustavien puhuttelujen perusteella on syytä olettaa, että asioista tullaan kertomaan ristiriitaisesti, voi olla syytä pohtia kuulustelujen videoimisen tarpeellisuutta. Lisäksi kuultavan päihtymys, mielenterveyden tila tai ikä vaikuttaa arviointiin. Jotta lain mukainen kuulustelujen videoimisen edellytys täyttyisi, tulisi lisäksi voida olettaa, että kuulusteltavan kertomus tulee myöhemmin muuttumaan tai jälkikäteen tullaan esittämään väitteitä, jolloin kuulusteltavan kertomus tulee tarpeelliseksi tarkistaa jälkikäteen. Lain esitöissä (HE 222/2010, 63) nostetaan esille videokuulustelujen mahdollinen ennalta estävä vaikutus myöhempien väitteiden varalle, koskien kuulustelun toimittamista ja kirjaamista. Työläimmillään nämä tarkistamiseen johtavat väitteet edellyttävät lisätutkinnan tekemistä (Oikeusministeriö 2022, 45). Lisätutkinta hidastaa prosessia, sekä lisää poliisin ja syyttäjän työn määrää.

Myös silloin, jos kuulustelussa on kielellisiä haasteita, olisi ne hyvä videoida, jotta kuulustelun sisältö olisi jälkikäteen tarkistettavissa. Videokuulustelussa on samanlaiset kielivaatimukset, joita noudatetaan muutenkin kuulusteluissa. Videokuulusteluja olisi hyvä lisätä kuulustelujen todistusravon vuoksi (Rantaeskola 2014, 251). Kuulustelujen videoiminen lisäisi myös kuulustelijan tarvetta

kiinnittää huomiota kuulustelun asianmukaiseen suorittamiseen ja siihen, että kuultavan oikeudet toteutuvat myöhempää prosessia silmällä pitäen. Videokuulustelujen käyttö vähentäisi myös kuulustelutodistajien käyttöä ja vapauttaisi poliisin resursseja muihin tehtäviin (HE 222/2010, 63). Lainsäätäjän tarkoitus on ollut edistää kuulustelujen videoimisen lisäämistä, ja tavoitteena on ollut kuulustelujen videoiminen matalalla kynnyksellä. Videoimisessa tulee kuitenkin käyttää harkintaa yksinkertaisten ja selvien rikosten osalta. (Oikeusministeriö 2022, 43).

Jos kuulustelu videoidaan ETL 9:3 mukaisesti, ei kuulustelua tarvitse lain mukaan purkaa kirjalliseen muotoon, sillä asiasta ei ole laissa säädetty. Jos kuulustelusta kuitenkin videoidaan osa ja videotallenteesta tehdään kirjallinen kuulustelukertomus, tulee siihen merkitä ne osat, mitkä ovat kuulusteluvideolla. Kuulustelun purkaminen kirjalliseen muotoon voi olla tarpeellista syyteharkintaa varten. (Fredman ym. 2020, 474).

Kuulustelun videoinnista voi päättää asiaa hoitava tutkija, eikä siihen tarvita kuultavan suostumusta. Kuulustelun videoinnissa on kyse sekä kuulusteltavan, että kuulustelijan oikeusturvasta. Käytännössä tilanne voi muodostua kuulustelijalle hankalaksi, jos kuulusteltava kieltäytyy kuulustelun videoinnista. (Fredman ym. 2020, 473). Maaliskuussa 2022 julkaistu Oikeusministeriön mietinnössä Rikosprosessin tehostamien, ehdotetaan esitutkintalakiin lisäystä, jonka mukaan jatkossa myös kuultavalla olisi oikeus pyytää kuulustelun videoimista. Tällöin kuulustelijalla olisi velvollisuus videoida kuulustelu, ellei videoiminen merkittävästi hidasta asian hoitamista tai aiheuta muuta merkittävää haittaa. (Oikeusministeriö 2022 46–47).

4.3 Milloin kuulustelu pitää tallentaa?

Esitutkintalain 9 luvun 4 §: mukaan, jos kuulustelua on tarkoitus käyttää todisteena tuomioistuinkäsittelyssä, se tulee tallentaa ääni- ja kuvatallenteelle. Pykälää sovelletaan, mikäli kuulusteltava on alle 15-vuotias tai henkisesti toiminnaltaan häiriintynyt, eikä tätä sen vuoksi todennäköisesti voida kuulla tuomioistuimessa henkilökohtaisesti aiheuttamatta haittaa kuulusteltavalle. Menettelyä sovelletaan myös silloin kun kuultavana on 15–17-vuotias asianomistaja, joka on erityisen suojelun tarpeessa, huomioiden rikoksen laatu ja erityisesti hänen henkilökohtaiset olosuhteensa, tai 15–17-vuotias on asianomistajana tietyissä seksuaalirikoksissa, eikä halua tulla kuulluksi enää tuomioistuimessa. Myös täysi-ikäisen asianomistajan kuulustelu voidaan videoida käytettäväksi todisteena tuomioistuinkäsittelyssä tiettyjen seksuaalirikosten kohdalla, mikäli hänen kuulemisensa tuomioistuimessa vaarantaisi hänen terveytensä, tai aiheuttaisi muuten huomattavaa haittaa. Tällaisessa tallennettavassa kuulustelussa on huomioitava puolustuksen ja syyttäjän mahdollisuus esittää kuultavalle kysymyksiä jo esitutkintavaiheessa. (ETL 9:4 §) Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 24 § 3

momentti mahdollistaa tällaisen kuulustelutallenteen katsomisen todisteena henkilökohtaisen kuulemisen sijaan. Aina kun henkilöä kuullaan niin, että kuulustelutilaisuus tallennetaan videolle, tulee siitä kertoa kuultavalle ennen kuulustelun alkua.

Oikeusministeriön mietinnössä Rikosprosessin tehostaminen ehdotetaan muutosta esitutkintalain 9 luvun 4 §:ään. Lakimuutos mahdollistaisi jatkossa laajemmin kuulustelujen videoimisen todisteeksi myöhempää tuomioistuinkäsittelyä varten. Lakimuutos laajenisi koskemaan tiettyjä seksuaalirikoksia sekä ihmiskauppaa. Samassa yhteydessä muutettaisiin myös Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 24 §, joka mahdollistaa sen, että esitutkintalain 9 luvun 4 §:ään lisättyjen rikosnimikkeiden kuulusteluvideoita voidaan käyttää oikeudessa todisteena. (Oikeusministeriö 2022, 144, 147).

4.4 Videoidun kuulustelun tarkastaminen

Esitutkintalain 9 luvun 5 §:ssä säädetään kuulustelutallenteen tarkastamisesta. Kuultavalla on oikeus katsoa ja kuunnella tallenne ja tehdä siihen korjauksia ja lisäyksiä. Tämä mahdollisuus tulee varata kuultavalle heti kuulustelun jälkeen, riippumatta kuulustelun dokumentointitavasta. (Fredman ym. 2020, 475). ETL 9:5:n mukaan on kuitenkin mahdollista tehdä arvio siitä, onko tarkastaminen tarpeenmukaista kuultavan nuoren iän, tai henkisen häiriintyneisyyden vuoksi. Jos kuultava haluaa tarkastamisen jälkeen tehdä muutoksia, tallennetaan korjattu kertomus alkuperäisen tallenteen perään. (Rantaeskola 2014, 249).

5 TULOKSET

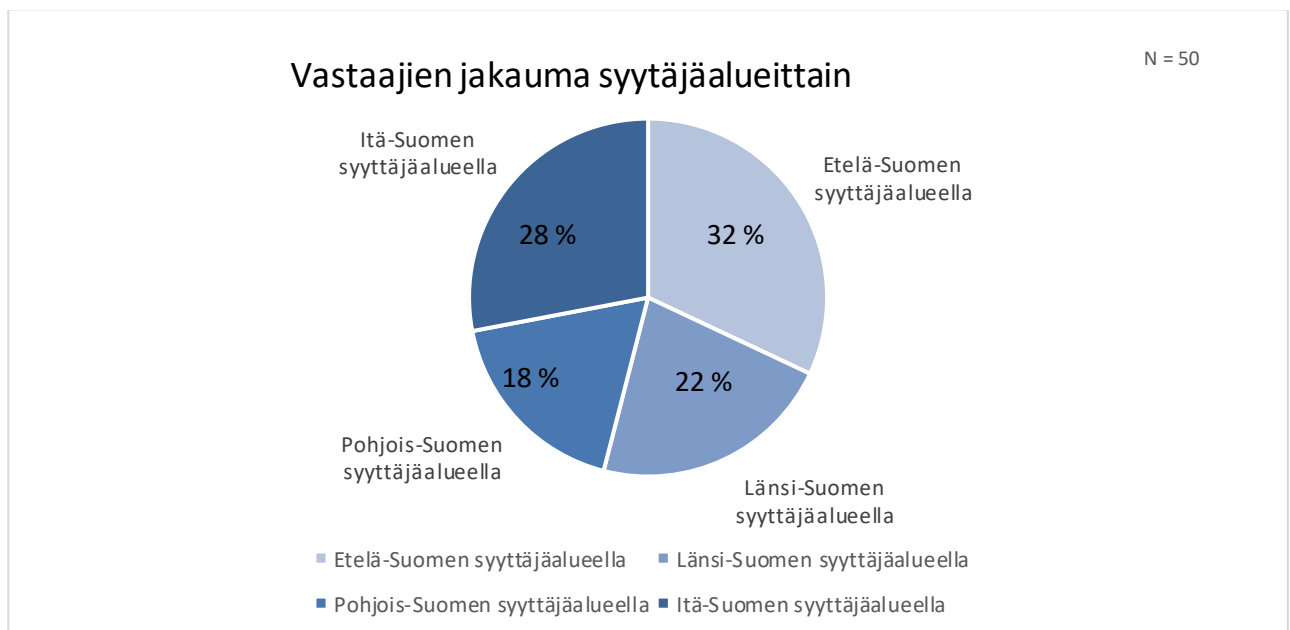
Pyrimme selvittämään erilaisin väittämin syyttäjien mielipiteitä kuulustelujen videoimiseen ylipääntään (väittämät 1), sekä kuulustelujen videoinnin vaikutuksesta syyttäjien työhön (väittämät 2). Väittämät ja niiden jakaumat on kuvattu kuvioissa 5 ja 6. Valtaosassa väittämistä vastausten hajonta oli varsin pientä ja vastaajien mielipiteet siis varsin saman suuntaisia. Selvitimme syyttäjien mielipiteitä valinta- ja monivalintakysymyksillä videoituja kuulusteluja sisältävän esitutkintapöytäkirjan muotoon, millaisten rikosten kohdalla, sekä missä prosessuaalisessa asemassa olevien kuulusteluja nämä haluaisivat videoitavan nykyistä enemmän.

Kyselytutkimuksessamme oli kaksi avointa kysymystä. Ensimmäisenä kysyttiin, millaisia mahdollisuuksia lisääntynyt kuulustelujen videointi toisi työhön syyteharkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä. Tähän kysymykseen vastasi sanallisesti 40 syyttäjää. Kaksi vastaajaa oli merkinnyt viivan ja kahdeksan oli jättänyt vastaamatta kysymykseen. Toisessa kysymyksessä kysyttiin millaisia haasteita lisääntynyt kuulustelujen videointi toisi työhön syyteharkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä. Tähän kysymykseen vastasi sanallisesti 41 syyttäjää. Yksi vastaaja oli merkinnyt viivan ja kahdeksan oli jättänyt vastaamatta kysymykseen. Seuraavissa alaluvuissa käsittelemme tutkimuksessa esiin

nousseita kuulusteluiden videoimisen lisäämisen mahdollisuuksia ja haasteita. Vastauksissa nousi toistuvasti tiettyjä teemoja, jotka nostamme keskiöön. Tuomme kuitenkin esille myös sellaisia asioita, jotka on hyvä ottaa huomioon pohdittaessa kuulustelujen videoimisen lisäämistä syyttäjien näkökulmasta.

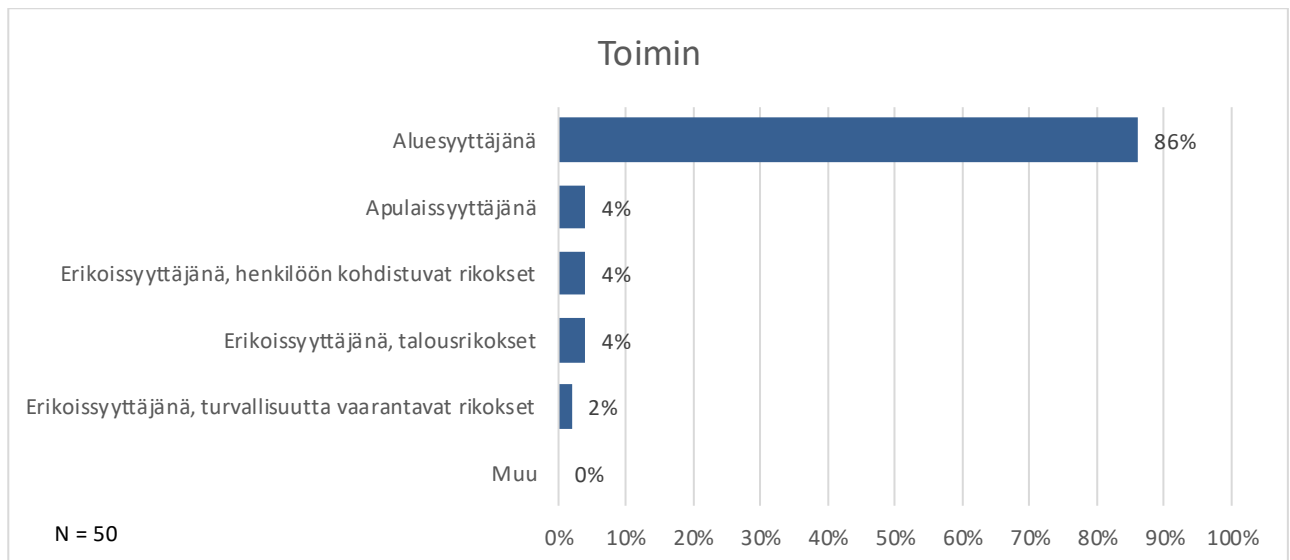
5.1 Taustakysymykset

Kyselyymme vastasi 50 syyttäjää. Kyselyn ajankohtana Manner-Suomen syyttäjälalueilla syyttäjän työtä tekeviä syyttäjiä oli kaikkiaan 388 kappaletta (Valtakunnansyyttäjän toimisto 2022), joten kyselymme vastausprosentti oli 13. Saimme vastauksia varsin tasaisesti kaikilta syyttäjälalueilta. Vastaa-ajien alueellinen jakauma on esitetty kuviossa 1. Jonkin verran alueellista eroa vastausaktiivisuu-
dessa oli havaittavissa. Aktiivisimmin kyselyyn vastattiin henkilöstömäärältään pienemmiltä Itä- ja Pohjois-Suomen syyttäjälalueilta, joiden syyttäjistä noin viidennes vastasi kyselyymme (Itä-Suomi 19 % ja Pohjois-Suomi 18 %). Henkilöstömäärältään suuremmilla Etelä- ja Länsi-Suomen syyttäjäl-
alueilta kyselyyn vastasi noin joka kymmenes syyttäjä (Etelä-Suomi 11 % ja Länsi-Suomi 9 %).

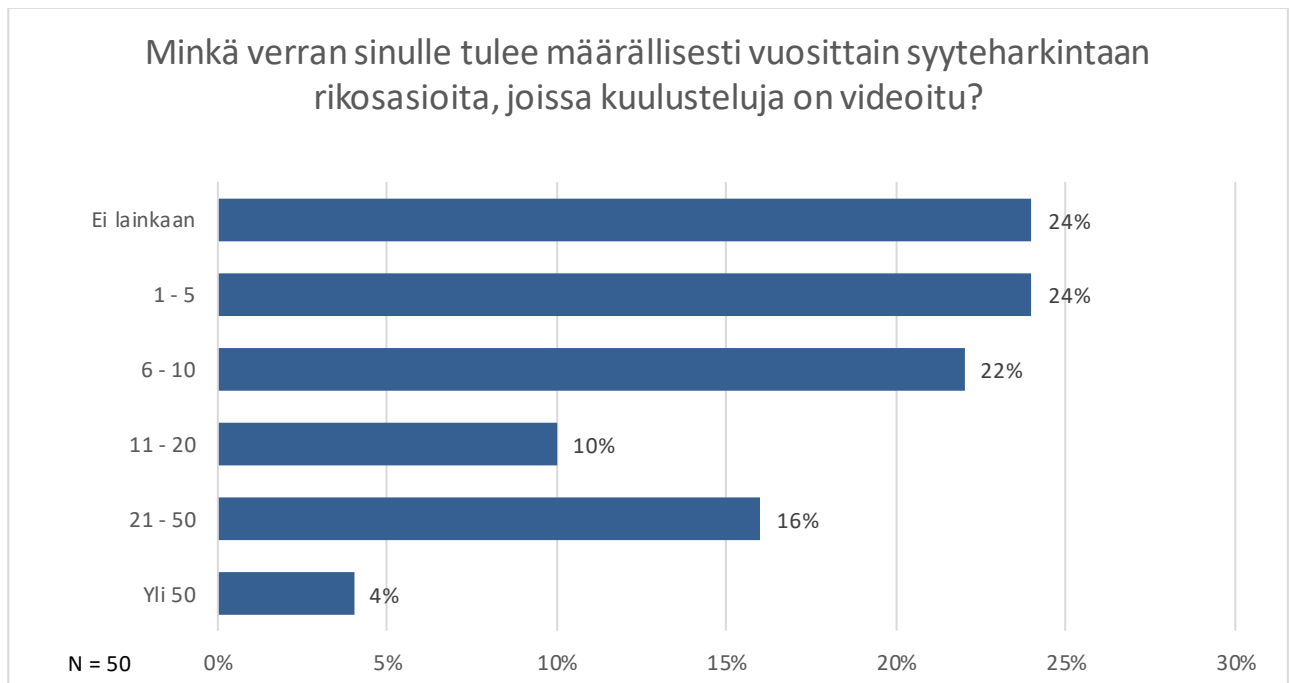
Kuvio 1. Vastaa-ajien jakauma syyttäjälalueittain.

Kyselyyn vastanneista syyttäjistä valtaosa (86 %) toimi aluesyyttäjän virassa. Apulais- ja erikoisyyt-
täjiltä saimme vain yksittäisiä vastauksia. Vastaa-ajien jakaumat on esitetty kuviossa 2. Muiden kuin
aluesyyttäjänä toimivien osuuden ollessa näin pieni, ei vastausten vertaaminen tilastollisesti merkit-
sevästi ollut mahdollista.

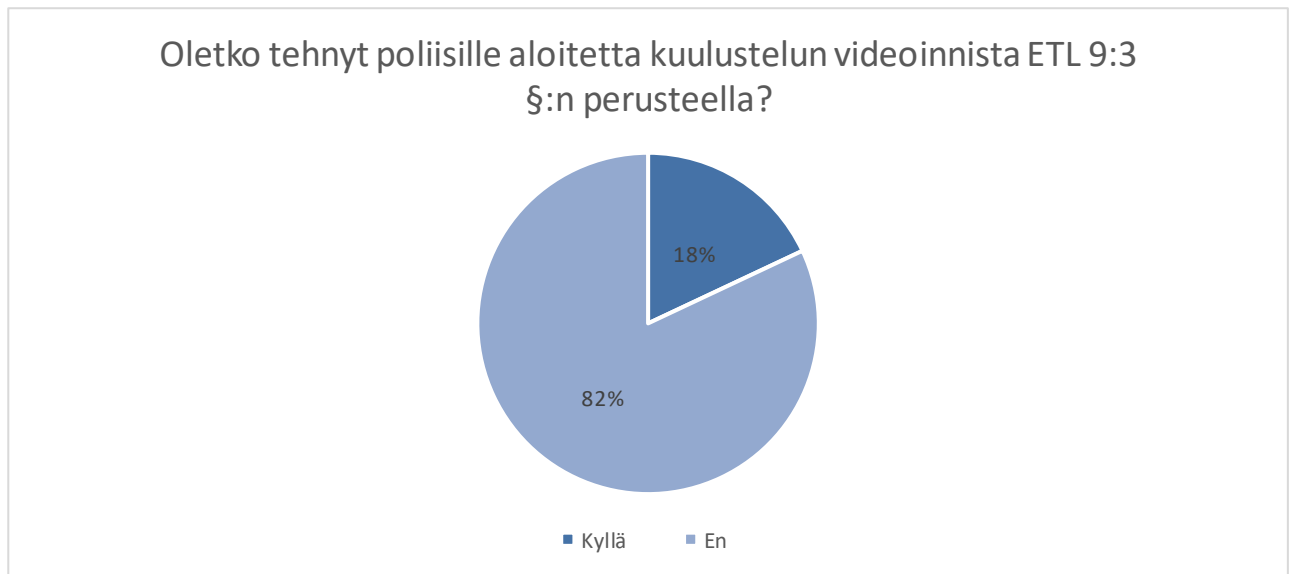
Kuvio 2. Vastaajien jakauma toimenkuvan mukaan.

Kysyimme syyttäjiltä myös minkä verran heille tulee vuosittain syyteharkintaan juttuja, joissa kuulusteluja on videoitu. Kysymyksessä ei ollut valmiita vastausvaihtoehtoja. Vastauksissa juttujen määrä vaihteli ei yhdestäkään sataan viiteenkymmeneen, keskiarvon ollessa 16 ja mediaanin 7. Luokitellut vastaukset alla kuviossa 3. Vastauksista voi todeta suurimman osan (70 %) jääneen alle kymmeneen vuosittaiseen juttuun. Tarkastelimme myös, vaikuttiko syyttäjän toimenkuva vastauksiin, vaikkei niistä tilastollisesti yleistettäviä tuloksia saanutkaan. Henkilöön kohdistuviin rikoksiin erikoistuneet erikoissyyttäjät sijoituivat odotetusti korkeimpiin luokkiin, mutta muut erikoissyyttäjät jäivät kaikki alle viiteen juttuun vuosittain. Aluesyyttäjien suuren määrän (86 %) vuoksi heidän vastauksensa jakauma oli hyvin samanlainen kuin kokonaisjakauma. Syyttäjälajueiden välillä ei ollut havaittavissa merkittäviä eroja vastauksissa.

Kuvio 3. Minkä verran sinulle tulee määrällisesti vuosittain syyteharkintaan rikosasioita, joissa kuulusteluja on videoitu?

Kysyimme vastaajilta ovatko nämä tehneet poliisille aloitetta kuulustelun videoinnista ETL 9:3 §:n perusteella (Kuvio 5.). Vajaa viidennes (18 %) vastaajista ilmoitti tehneensä poliisille aloitteen kuulustelun videoinnista esitutkinnassa, kun taas valtaosa (82 %) vastaajista ei ollut tehnyt poliisille aloitetta kuulustelun videoinnista.

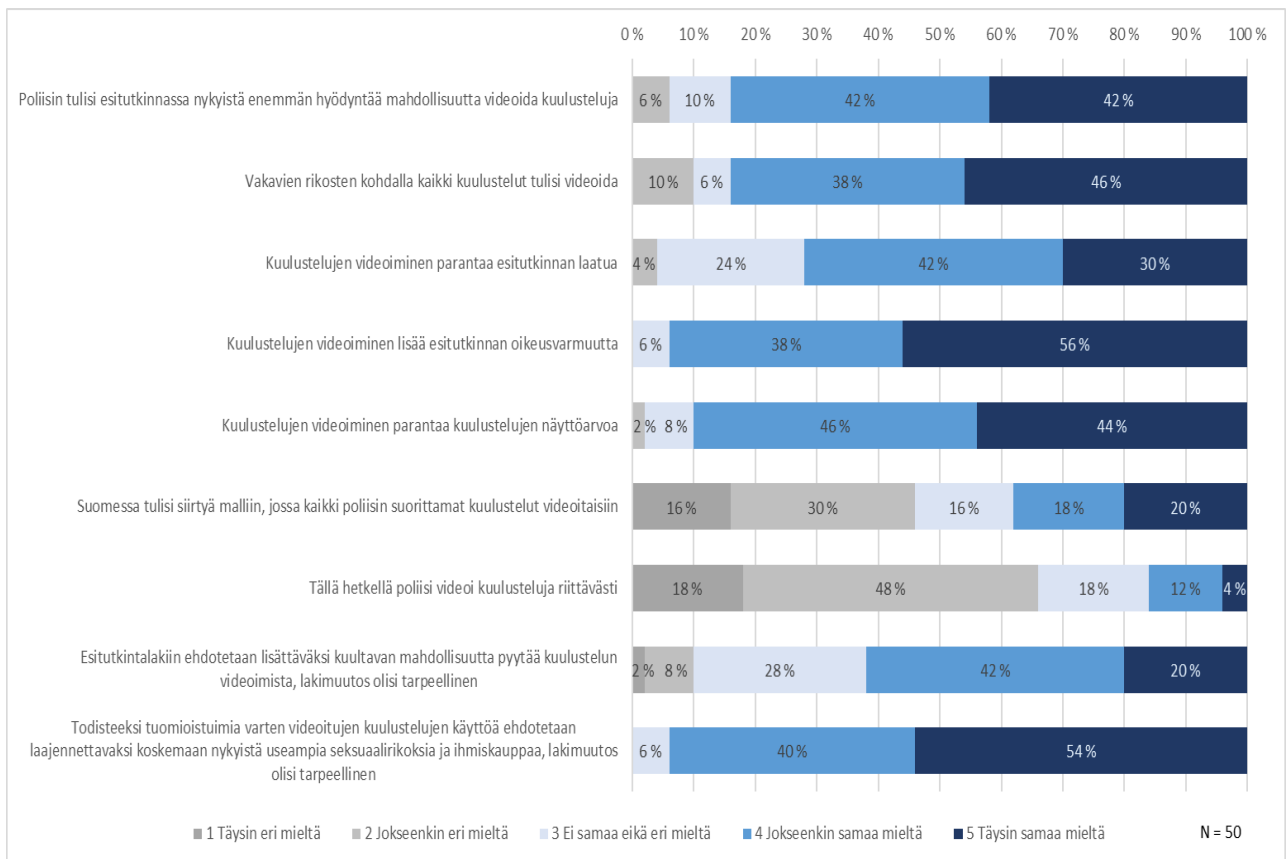

Kuvio 4. Oletko tehnyt poliisille aloitetta kuulustelun videoinnista ETL 9:3 §:n perusteella?

5.2 Kuulustelujen videoiminen esitutkinnassa

84 prosenttia vastaajista oli joko jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että poliisin tulisi esitutkinnassa nykyistä enemmän hyödyntää mahdollisuutta videoida kuulusteluja. Väittämässä ”Vakavien rikosten kohdalla kaikki kuulustelut tulisi videoida” samaa mieltä olevien määrä oli sama 84 prosenttia. Kuulustelujen videoimisen esitutkinnan laatua parantavasta vaikutuksesta samaa mieltä olevien osuus oli 72 prosenttia ja kuulustelujen videoimisen oikeusvarmuutta parantavasta vaikutuksesta samaa mieltä oli 94 prosenttia vastaajista. Myös videoitujen kuulustelujen näyttöarvon parantamisesta samaa mieltä oli 90 prosenttia vastaajista. Eniten hajontaa vastauksissa aiheutti väittämä, jossa tulisi siirtyä malliin, jossa kaikki kuulustelut videoitaisiin. Eri mieltä olevien osuus oli 46 prosenttia ja samaa mieltä olevien 38 prosenttia. Tämänhetkisestä poliisin videoimien kuulustelujen määrän riittävydestä enemmistö oli eri mieltä, 66 prosenttia vastaajista piti määrää riittämättömänä.

Kysyimme syyttäjiltä mielipidettä kahden väittämän muodossa myös kahteen lausuntokierroksella olevaan esitutkintalain muutosehdotukseen, joilla on tarkoitus laajentaa kuulustelujen videointia tiettyissä tapauksissa (Oikeusministeriö 2022, 47). Lähes kaksi kolmesta (62 %) oli osittain tai täysin samaa mieltä, että esitutkintalakiin lisättävä kuultavan mahdollisuus pyytää kuulustelun videoimista olisi tarpeellinen muutos. Todisteeksi tuomioistuimia varten videoitujen kuulustelujen laajentamista koskemaan nykyistä useampia seksuaalirikoksia ja ihmiskauppaa koskevaa lakimuutosta vastaajat pitivät erittäin tarpeellisena. 94 prosenttia vastaajista oli osittain tai täysin samaa mieltä laajentamisen tarpeellisuuden kanssa.

Kuvio 5. Vastausten jakaumat väittämässä 1.

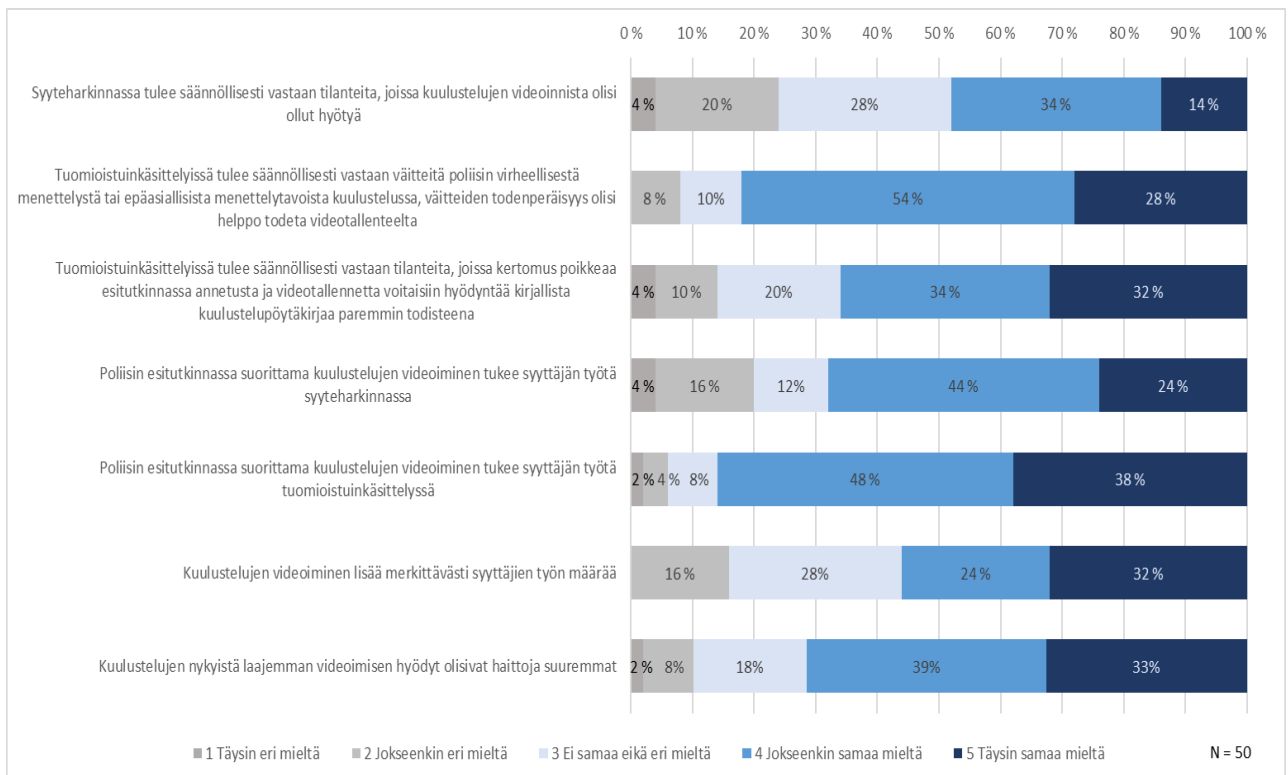
5.3 Kuulustelujen videoimisen merkitys syyttäjien työssä

Pyrimme selvittämään syyttäjien mielipidettä kuulustelujen videoimisen vaikutuksista myös suoraan syyttäjien työhön. Väittämässä ”Syyteharkinnassa tulee säännöllisesti vastaan tilanteita, joissa kuulustelujen videoinnista olisi ollut hyötyä” oli vastauksissa jonkin verran hajontaa. Noin neljännes (24 %) oli joko täysin tai osittain eri mieltä, reilu neljännes (28 %) ei samaa, eikä eri mieltä ja vajaa puolet (48 %) joko osittain tai täysin samaa mieltä. Kysimme tuomioistuinkäsittelyssä esitetyistä väitteistä poliisin virheellisestä menettelystä tai epäasiallisista menettelytavoista kuulustelussa. Suurin osa (82 %) vastaajista oli osittain tai täysin samaa mieltä siitä, että väittämiä tulee vastaan säännöllisesti ja niiden todenperäisyys olisi helppo todeta videotallenteelta. Kaksi kolmasosaa (66 %) vastaajista oli osittain tai täysin samaa mieltä, että tuomioistuinkäsittelyssä tulee säännöllisesti vastaan tilanteita, joissa kertomus poikkeaa esitutkinnassa annetusta ja videotallennetta voitaisiin hyödyntää kirjallista kuulustelupöytäkirjaa paremmin todisteena.

Pyrimme myös selvittämään, kokivatko vastaajat kuulustelujen videoinnin tukevan heidän työtään syyteharkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä. Noin kaksi kolmesta (68 %) vastaajasta oli joko osittain tai täysin samaa mieltä, että videoidut kuulustelut tukevat syyttäjien työtä syyteharkinnassa. Vielä useampi (86 %) oli osittain tai täysin samaa mieltä sen kanssa, että videoidut kuulustelut tukevat syyttäjien työtä tuomioistuinkäsittelyssä.

Kysyimme syyttäjiltä näkemystä myös siihen, lisäisikö kuulustelujen videoiminen heidän työmääräänsä. Yli puolet (56 %) oli osittain tai täysin samaa mieltä sen kanssa, että videoidut kuulustelut lisäisivät heidän työmääräänsä, vajaa kolmannes (28 %) ei ollut samaa, eikä eri mieltä ja kuusi-toista (16) prosenttia osittain eri mieltä väitteen kanssa. Yksikään vastaajista ei ollut täysin eri mieltä videoitujen kuulustelujen aiheuttamasta työmäärän lisääntymisestä. Tarkastelimme myös, miten vastaajien kokemus videoiduista kuulusteluista vaikutti mielipiteeseen työmäärän lisääntymisestä. Vertasimme vastauksia taustakysymyksissä esitettyyn kysymykseen, paljonko vastaajalla on vuosittain syyteharkinnassa esitutkintoja, joissa kuulusteluja on videoitu. Jaoimme vastaukset vertailua varten ryhmään, ei lainkaan kokemusta, jonkin verran kokemusta ja paljon kokemusta. Ryhmään jonkin verran kokemusta valikoituivat vastaajat, joilla vuositasolla oli 1–10 vuosittaista juttua ja ryhmään paljon kokemusta ne, joilla oli vuosittain yli 10 juttua, joissa kuulusteluja oli videoitu. Kuten taulukosta 1 voi havaita, vastaajat, joilla oli kokemusta videoiduista kuulusteluista, kokivat videoinnin lisäävän syyttäjien työmäärää enemmän kuin ne, joilla kokemusta ei ollut.

Työmäärän lisääntymisestä huolimatta lähes kolme neljästä (72 %) oli täysin tai osittain samaa mieltä sen kanssa, että nykyistä laajemman kuulustelujen videoimisen hyödyt olisivat haittoja suuremmat.

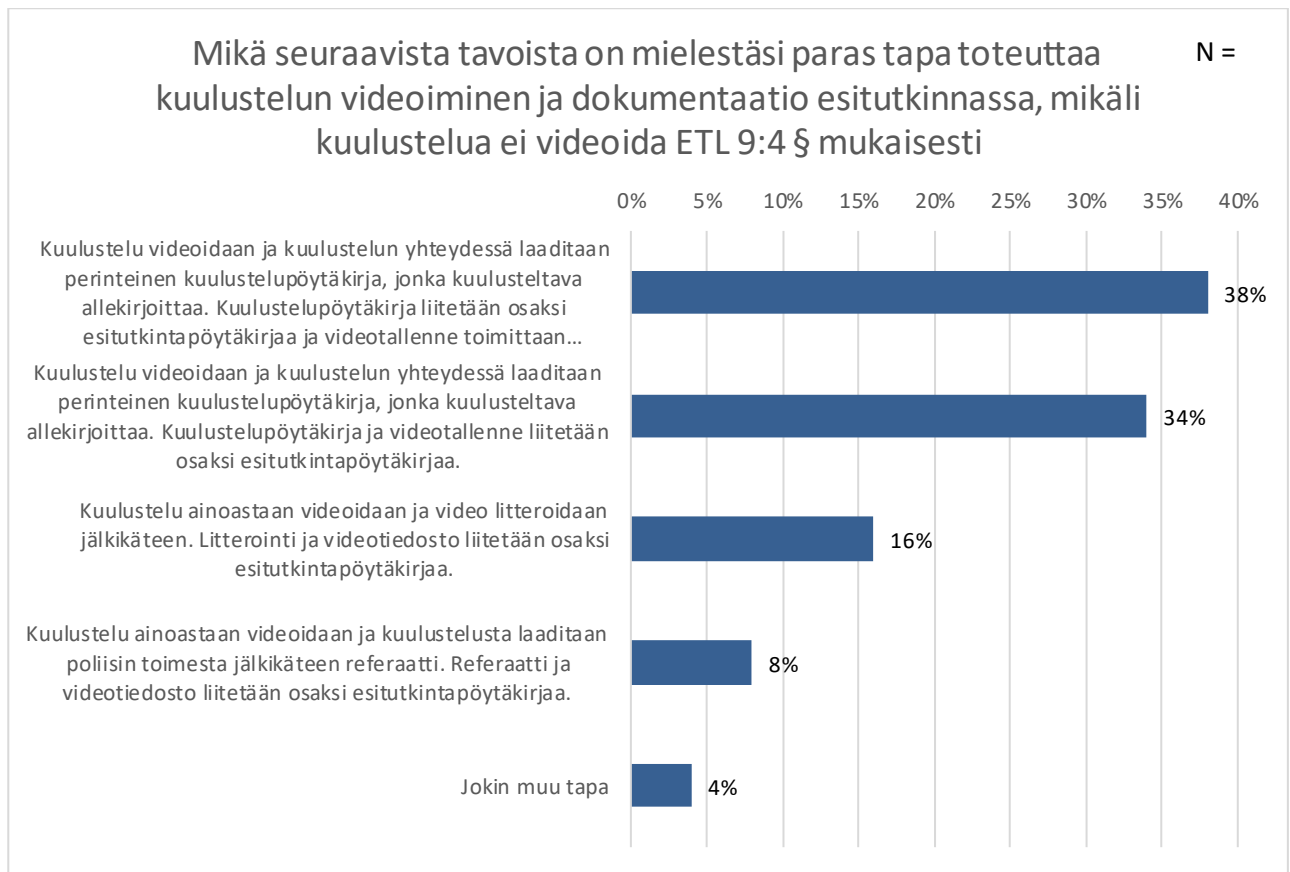
Kuvio 6. Vastausten jakaumat väittämässä 2.

Kuulustelujen videoiminen lisää merkittävästi syyttäjien työn määrää						N = 50
	1 Täysin eri mieltä	2 Jokseenkin eri mieltä	3 Ei samaa eikä eri mieltä	4 Jokseenkin samaa mieltä	5 Täysin samaa mieltä	
Ei lainkaan kokemusta	0 %	8 %	42 %	33 %	17 %	n=12
Jonkin verran kokemusta	0 %	22 %	22 %	22 %	34 %	n=23
Paljon kokemusta	0 %	13 %	27 %	20 %	40 %	n=15

Taulukko 1. Kokemuksen vaikutus mielipiteeseen videoitujen kuulustelujen vaikutuksesta syyttäjien työn määrään.

5.4 Kuulustelujen videoiminen ja dokumentaatio

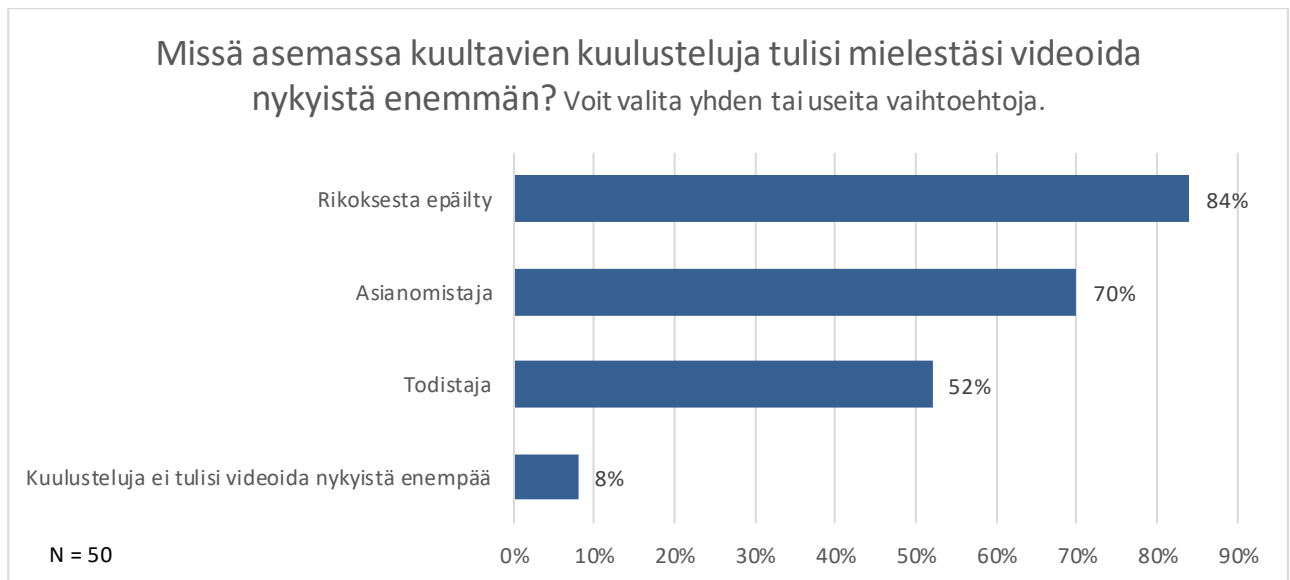
Kysyimme vastaajilta heidän mielestään parasta tapaa toteuttaa kuulustelun videoiminen ja dokumentaatio, vastausvaihtoehdot ja jakaumat on esitetty alla kuviossa 6. Suosituimmiksi tavoiksi vastauksissa nousivat mallit, joissa videoinnin lisäksi laaditaan perinteinen kuulustelupöytäkirja, joka liitetään osaksi esitutkintapöytäkirjaa. Vastausvaihtoehtona oli myös jokin muu tapa, joka sai pienen määrän valintoja. Vastaaja pystyi kirjoittamaan avoimeen kenttään oman vaihtoehdonsa. Näissä esiin nousi lähinnä mahdollisuus erilaisiin vaihtoehtoihin, asian laadusta riippuen, jolloin lyhyissä kuulemisissa riittäisi asian niin salliessa joko pelkkä video tai litterointi siitä.

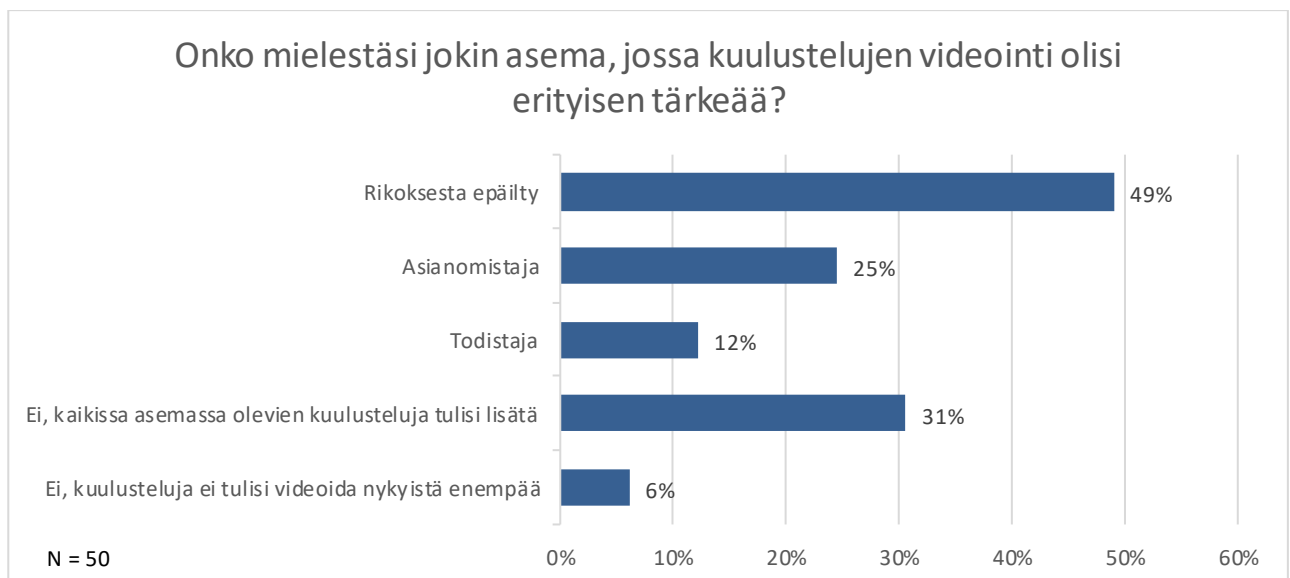
Kuvio 7. Mikä seuraavista tavoista on mielestäsi parhain tapa toteuttaa kuulustelun videoiminen ja dokumentaatio esitutkinnassa, mikäli kuulustelua ei videoida ETL 9:4 § mukaisesti?

5.5 Kuultavan prosessuaalisen aseman merkitys kuulustelujen videoinnissa

Halusimme selvittää kahdella eri kysymyksellä vastaajien kantaa eri asemassa olevien kuultavien kuulustelujen videoimiseen. Ensin kysyimme missä asemassa kuultavien kuulusteluja tulisi lisätä nykyisestä (kuvio 8) ja seuraavaksi, missä asemassa olevien kuultavien kuulustelujen videoiminen ylipäätään on tärkeää (kuvio 9). Molempien kysymysten vastauksissa nousi esille, että tärkeimpänä vastaajat pitivät rikoksesta epäillyn kuulustelujen videoimista (84 % ja 80 %), mutta myös asianomistajan kuulustelujen videoiminen keräsi paljon vastauksia (70 % ja 56 %). Noin puolet vastaajista (52 % ja 43 %) valitsi vastauksissaan myös todistajan asemassa olevan kuulustelujen videoimisen. Molemmissa kysymyksissä vaihtoehto kuulusteluja ei tulisi videoida nykyistä enempää sai vain pienen osan vastauksista (8 % ja 6 %).

Kuvio 8. Missä asemassa kuultavien kuulusteluja tulisi mielestäsi videoida nykyistä enemmän?

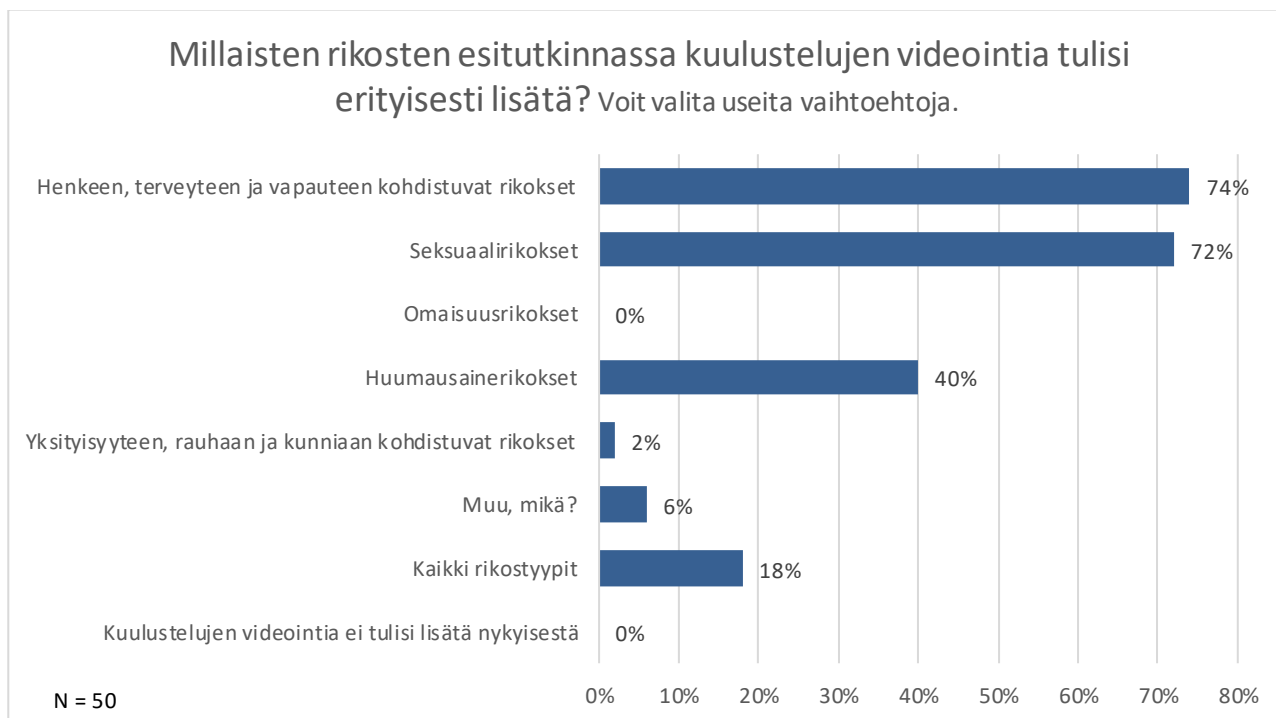

Kuvio 9. Onko mielestäsi jokin asema, jossa kuulustelujen videointi olisi erityisen tärkeää?

5.6 Milloin kuulustelut tulisi videoida?

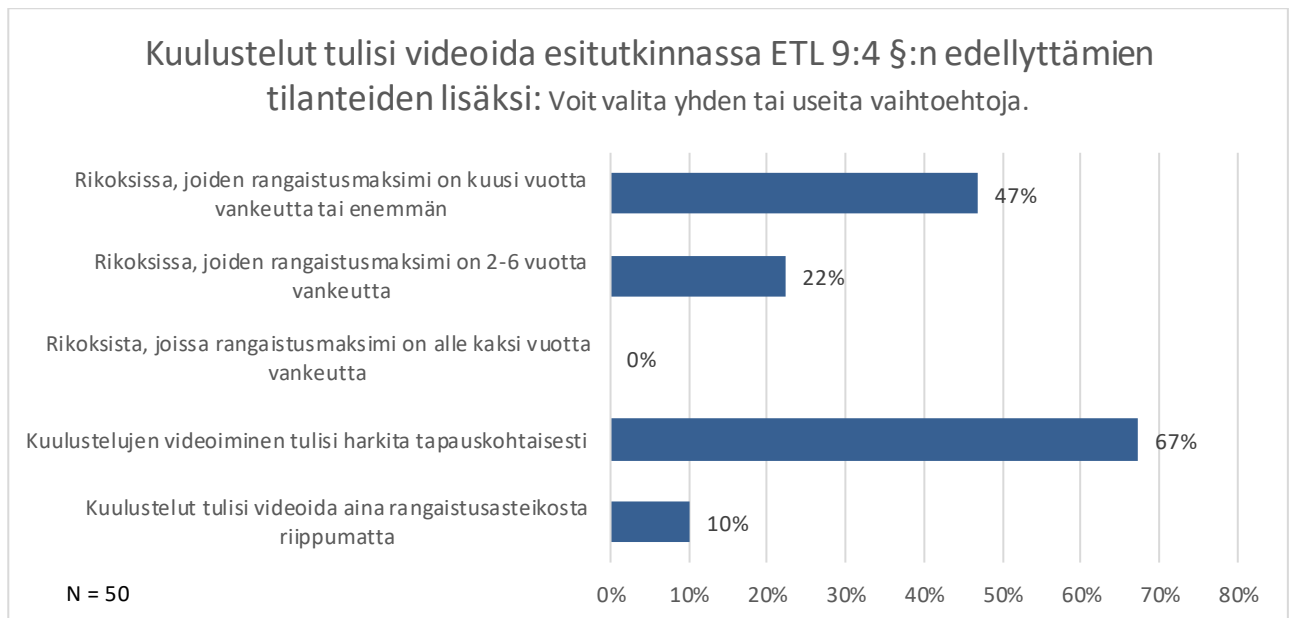
Halusimme selvittää vastaajien kantaa siihen, millaisten rikosten esitutkinnassa nämä halusivat kuulustelujen videoimista. Kysyimme minkä tyyppisten rikosten kohdalla kuulustelujen videointia tulisi lisätä (kuvio 10). Vastauksista erottuivat selkeästi henkeen, terveyteen ja vapauteen kohdistuvat rikokset (74 %), sekä seksuaalirikokset (72 %). Kolmantena esille nousi huumaisainerikokset (40 %). Vajaa viidennes vastaajista (18 %) vastasi kaikki rikostyyppit. Valittavana oli valmiiden vaihtoehtojen lisäksi myös kuviossa 10 näkyvä muu, mikä -vaihtoehto, joka sai kuusi prosenttia vastauksista. Näissä vastauksissa esiin nousivat paritus- ja ihmiskaupparikokset, joiden kysymystä laadittaessa oli ajateltu sisältyvät rikoslain lukujen mukaisesti vapauteen kohdistuviin rikoksiin ja

seksuaalirikoksiin, joten todellisuudessa näiden kahden suurimman kannatuksen saaneen rikostyy-
pin osuus oli vielä suurempi kuin kuviossa 10 näkyvät prosenttiosuudet. Täysin vastausvaihtojen
ulkopuolelta vaihtoehdossa muu, nousi esille rikoksesta epäiltyjen poliisien virkarikosasiat.

Kuvio 10. Millaisten rikosten esitutkinnassa kuulustelujen videointia tulisi erityisesti lisätä?

Rikostyyppiin lisäksi kysyimme kuulustelujen videoimisesta rikoksen vakavuuden mukaan rangaistusasteikkoon pohjautuen (kuvio 11). Vastausvaihtoehtojen tekninen toteutus ei täysin onnistunut, koska vaihtoehtoa ”Kuulustelujen videoiminen tulisi harkita tapauskohtaisesti” ei ollut tarkoitus pysyvä valitsemaan, mikäli on valinnut jonkin muun vaihtoehdon. Nyt tämä osittain muut vaihtoehdot pois sulkeva valinta sai 67 prosenttia vastauksista. Törkeät rikokset, joiden rangaistusmaksimi on yli kuusi vuotta, sai 47 prosenttia vastauksista ja rikokset, joiden rangaistusmaksimi on kahdesta kuuteen vuotta vankeutta, sai 22 prosenttia vastauksista. Joka kymmenes (10 %) vastaaja oli sitä mieltä, että kuulustelut tulisi videoida aina rangaistusasteikosta riippumatta.

Kuvio 11. Kuulustelut tulisi videoida esitutkinnassa ETL 9:4 §:n edellyttämien tilanteiden lisäksi.

5.7 Mahdollisuudet

Syyttäjät näkivät kuulustelujen videoimisen lisäämisen tuovan useita erilaisia mahdollisuuksia heidän työhönsä liittyen. Vastauksien perusteella keskeisimmät mahdollisuudet olivat erilaisten jälkikäteisväitteiden tarkistaminen ja torjuminen, totuudenmukaisemman kuvan saaminen kuulustelusta, sekä kuulustelujen luotettavuuden ja näyttöarvon paraneminen. Lisäksi vastauksissa nousi esiin havaintoja, jotka ovat mielestämme tärkeää tuoda esiin, jotta lukijalle muodostuu aito kokonaiskuva videoimisen lisäämisen tuomista, moninaisista mahdollisuuksista syyttäjien työtä ajatellen.

5.7.1 Erilaisten esitutkintaa koskevien väitteiden tarkistaminen ja torjuminen.

Vastaajista 60 % nosti esille erilaisten poliisin suorittamaa esitutkintaa koskevien väitteiden esiintymisen syyteharkintavaiheessa ja erityisesti oikeudenkäynneissä. Väitteet kohdistuvat pääasiassa poliisin esitutkinnassa suorittamiin kuulusteluihin, tarkemmin ottaen kuultavan kohteluun ja kuulustelusta kirjoitettuun pöytäkirjaan. Erilaisia väitteitä esitetään sekä epäiltyjen ja vastaajien, että asianomistajien ja todistajien taholta. Erityisesti epäiltyjen ja vastaajien osuus väitteiden esittäjinä korostui ja väitteiden taustalla onkin usein kiistetty tai muuttunut kertomus. Myös asianomistajien ja todistajien taholta kertomukset muuttuvat ja heidän kohdallaan taustalla voi vaikuttaa esimerkiksi pelko puhua. Syyttäjät, sekä tuomioistuimien joutuvat reagoimaan erilaisiin väitteisiin, sillä ne horjuttavat esitutkintakertomuksen luotettavuutta. Tarvittaessa syyttäjä kutsuu poliisin tuomioistuimeen todistamaan oikeudenkäynnin aikana nousseisiin väitteisiin liittyen.

Väitteiden sisällöissä nousi toistuvasti esiin kaksi selkeää teemaa, joista toinen oli poliisin epäasiallinen toiminta tai vaikuttaminen kuulustelutilanteissa. Yleisimpänä esimerkkinä otettiin kuulustelijan toimesta tapahtuva painostaminen tai muu epäasiallinen käyttäytyminen. Toinen selkeästi esiin nouseva teema väitteiden osalta oli poliisin virheellinen menettely kuulustelukertomuksen kirjaamisen osalta. Kuulustelukertomuksen oikeellisuus asetetaan kyseenalaiseksi ja muuttuvaa kertomusta perustellaan sillä, että kuulustelijan kirjaama kuulustelupöytäkirja ei sisällöllisesti vastaa kuulustelussa annettua kertomusta. Lisäksi esiintyy väitteitä siitä, että poliisi on suorittanut kuulustelun siitä huolimatta, että kuultava on ollut huonossa kunnossa kuulusteluhetkellä.

”... Jatkovasti on tilanteita, joissa väitetään, että poliisi on kirjannut väärin sanomiset tai jotain muuta vastaavaa. Minulla on kerran ollut videoitu epäillyn kuulustelu isohkossa väkivaltajutussa, jossa video kuulustelusta oli aivan ratkaiseva tuomioistuinkäsittelyssä, kun epäilty alkoi perua puheitaan.”

” Istunnossa kertomukset usein muuttuu ja muutoksille annetaan mitä erilaisimpia selityksiä, tällöin videotallenteen katsominen selkiyttäisi miten kuulustelutilanne on mennyt ja esimerkiksi kuultavan väite siitä, että poliisi on toiminut kuulusteluissa painostaen tms. voitaisiin osoittaa vääräksi tallenne katsomalla.”

” Vastaajan (tai joskus pelkäävän asianomistajan/todistajan) puolelta vedotaan silloin tällöin siihen, että kuulustelukertomus on väärin kirjattu, he ovat ymmärtäneet kysymyksen väärin tai kuulustelut toimitettu epäasiallisesti. Videoiden avulla kuulustelutilanteeseen olisi helpompi palata, ja tilanteen tarkistamiseen olisi vähäisemmissäkin jutuissa matalampi kynnyks, kun se ei edellyttäisi aina kuulustelijan nimeämistä todistajaksi”

Useat kyselyyn vastanneet kokivat, että lisääntynyt kuulustelujen videointi mahdollistaisi erilaisten, tarkoitushakuistenkin esitutkintaa koskevien väitteiden todentamisen ja tarkistamisen jo syyteharkintavaiheessa. Väitteitä poliisin epäasiallisesta kohtelusta tai virheellisesti kirjatusta kuulustelukertomuksesta esiintyy etenkin oikeudenkäynneissä ja niihin olisi helpompi reagoida, mikäli kuulustelusta olisi olemassa videotallenne. Tallenteelta olisi mahdollista todeta, miten ja missä olosuhteissa kertomus on annettu ja vastaako kuulustelukertomus sisällöllisesti kuulustelutilanteessa annettua lausumaa. Tällöin ei myöskään olisi tarpeellista nimetä poliisia todistajaksi, kun tallenne itsessään toimisi kuulustelutodistajana.

”...Mahdolliset väitteet kuulustelijan painostamisesta tms epäasiallisesta käyttäytymisestä olisi helpompi torpata, samoin kuin väitteet siitä, että esitutkintapöytäkirjan kuuleminen ei vastaa sitä, mitä todellisessa kuulustelutilanteessa on todella keskusteltu.”

” Olisi paremmat mahdollisuudet vastata erityisesti vastaajien puolelta tuleviin väitteisiin kuulustelupöytäkirjaan tehdyistä virheellisistä merkinnöistä tai kuulustelijan epäasiallisesta menettelystä.”

”Istunnossa olisi helpompaa torpata väitteet kuulustelun epäasiallisesta kulusta/erityisesti siitä, että poliisi on kirjannut kuulustelun väärin.”

Vastauksissa nousi esille myös kuulustelujen videoimisen ennalta estävä vaikutus mahdollisia esitutkintaa koskevia väitteitä kohtaan myöhemmin oikeudenkäynneissä. Erilaiset väitteet vähenisivät, jos kuulustelutilaisuudesta olisi olemassa tallenne. Useampi vastaaja katsoi, että väitteet vähenisivät merkittävästi ja näin myös oikeuslaitosta kuormittavat hyödyntämiskieltoväitteet vähenisivät oikeudenkäynneissä. Toisaalta lisääntynyt videointi mahdollistaisi myös sen tuomisen näkyväksi, mikäli poliisi olisi toiminut tai menetellyt virheellisesti kuulustelutilanteessa.

” Tulisi paljon vähemmän väitteitä siitä, että poliisi on painostanut kertomaan/puhumaan jotakin. Näitä väitteitä tulee yllättävän usein. Myös väitteitä kuultavan huonosta kuulustelukunnosta tulee aika säännöllisesti. Videoinnilla olisi suuri merkitys tällaisissa tilanteissa: epäasialliset ja turhat väitteet vähenisivät ja kuulustelijan oikeusturva paranisi.”

” Myös tietoisuus esimerkiksi RE:lle siitä, ettei hän voi vaihtaa kertomustaan yhtä helpoisesti kuin nyt tai vedota poliisin painostukseen, erehdyttämiseen, suostutteluun tms seikkoihin, jotka edelleen pitkittävät oikeudenkäyntejä, lisäävät todistelun tarvetta näistä seikoista ja kuormittavat oikeuslaitosta hyödyntämiskieltoväitteillä. ”

5.7.2 Totuudenmukaisempi kuva kuulustelutilaisuudesta ja annetusta kertomuksesta.

Vastaajista 40 prosenttia katsoi, että kuulusteluiden lisääntynyt videoiminen tukisi syyttäjän työtä erityisesti sen osalta, että kuulustelutilaisuudesta olisi mahdollista saada totuudenmukaisempi kuva jo syyteharkintavaiheessa. Tallenteelta olisi mahdollista nähdä autenttisesti, missä olosuhteissa kuultava on kertomuksensa antanut, ja mitä kuultava on tarkalleen ottaen sanonut.

” Syyttäjä ei ole kuulustelussa mukana, joten hänellä ei ole pääkäsittelyyn mentäessä mitään käsitystä siitä minkälainen henkilö on kyseessä. Video auttaisi huomattavasti hahmottamaan tilannetta. Monet asiat jotka poliisille voi olla selviä, ei välity pelkästä kirjallisesta esitutkintapöytäkirjasta...”

Useampi vastaaja kiinnitti huomiota siihen, että kuulustelupöytäkirja on poliisin suodattama ja referoima lopputuote kuulustelusta, eikä siitä välity kuulustelun koko kuva. Syyttäjän käsitys ja johtopäätökset kuulustelusta, kuulustelun kulusta ja sisällöstä voi muuttua olennaisesti, jos kuulustelukertomuksen lisäksi tai sen sijaan olisi mahdollista nähdä kuulustelutallenne. Kuulustelupöytäkirjasta jokin lausuma, kuten tunnustus tai tunnistaminen voi välittyä varsin erilaisena siihen nähden, miten lausuma on todellisuudessa annettu. Myös muistikuvien osalta kuulustelupöytäkirjasta ei aina välity se, miten varma kuultava asioista todellisuudessa on. Muistikuvat tapahtumista voivat välittyä kuulustelukertomuksesta varmoina, vaikka todellisuudessa ne voivat olla hyvinkin epävarmoja. Kaikki kuulustelussa puhutut asiat eivät ole kirjatussa kertomuksessa, eikä kuultavan kertomus ole välttämättä kirjattu kuulustelupöytäkirjaan kuultavan kertomassa järjestyksessä ja muodossa.

”...Joskus kirjallisen tekstin voi ymmärtää usealla eri tavalla ja jos tämän voisi tarkistaa tallenteelta, epäselviä tilanteita olisi vähemmän...”

Videotallenteelta syyttäjän olisi mahdollista itse tarkistaa, mitä kuulustelussa on keskusteltu ja minkälaisia kysymyksiä kuultavalle on esitetty. Tällöin syyttäjä myös itse valitsee sen, mikä puhe kuulustelussa on tärkeää ja mikä ei, eikä kuulustelija tee tätä syyttäjän puolesta. Useat vastaajat katsoivat, että kuulustelujen videoimisen lisääminen auttaisi todistajien nimeämisessä. Jos esitutkinassa on kuulusteltu useita todistajia, kuulustelutallenteet tukisivat arvion tekemistä siinä, ketä henkilöitä on lopulta tarpeen kuulla todistajana oikeudenkäynnissä. Lisäksi oikeudenkäyntivaiheessa asianosaisen voi olla vaikea muistaa tapahtumia tarkasti, jolloin kuulustelutallenteelta olisi katsottavissa yleensä tuoreempi ja yksityiskohtaisempi kertomus.

” Kun kuulisin oikeasti ilman rikkinäistä puhelinta tietäisin mitä epäilty tunnustaa ja mitkä seikat ovat riidattomia, vaikuttaisi siihen kuinka paljon muuta todistelua tarvitaan. Lisäksi vähentäisi päällekkäistä työtä kun ensin poliisi tulkitsee kuulustelun pöytäkirjaksi, josta syyttäjä poimii esim. riidattomat seikat, jotka kuitenkin sitten jalostuvat siihen KO:n istunnossa, ettei juttu olekaan enää tunnustettu kaikkien tunnusmerkistötekijöiden osalta.”

Erilaisten johtopäätösten tekeminen olisi syyteharkintavaiheessa helpompaa kuulustelujen videoimisen lisäämisen myötä. Syyttäjien olisi mahdollista itse nähdä, miten ja missä olosuhteissa kuulustelukertomus on annettu tai miten oma-aloitteisesti kuultava on asioista kertonut ja miten tarkka kertomuksen sisältö on todellisuudessa ollut. Tarvittaessa kuulustelutallenteelta olisi mahdollista tarkistaa sanatarkasti kerrotut asiat. Joskus vähäiseltäkin vaikuttava asia voi olla merkittävä ja keskeinen asian käsittelyn kannalta. Syyteharkintavaiheessa voi myös hyötyä siitä, että tallenteelta olisi nähtävissä, minkälainen puheentuottaja kuultava on.

Kuulustelupöytäkirjasta voi saada varsin erilaisen käsityksen kuultavasta ja hänen antamasta kertomuksesta. Kuulustelukertomus voi paperilla vaikuttaa hyvältä, mutta oikeudenkäynnissä ilmeneekin, että henkilö on hyvin vähäsanainen. Todistelun kannalta tilanne voi olla syyttäjälle, tuomioistuimelle ja asianosaisten oikeusturvaa ajatellen ongelmallinen. Ongelmallista on sekin, jos kuulustelussa on kerrottu asioista pitkästikin, mutta kertomuksesta päättyy lopulta vain pieni osa kuulustelupöytäkirjaan. Kuultava on voinut kertoa hyvin tapahtumista, mutta kuulustelija kirjoittaa vain pienen osan kuulustelukertomukseen. Kuulustelijan käsitys asioista voi myös vaikuttaa kuulustelukertomuksen kirjaamiseen ja sillä voi olla isokin merkitys asiassa.

” - ajoittain tulee tilanteita, joissa esimerkiksi todistajan kertoma vaikuttaa todella hyvältä paperilla, mutta salissa ilmenee, että ulosanti on superniukkaa ja ”hyvä kertomus” on tullut paperille poliisin kovan ja aikaa vievän työn tuloksena. Tällöin vaihtoehtoisista sisällöiltään toisiaan vastaavista todistajista pystyisi nimeämään todistajaksi saliin sen, joka pystyy tosiasiassa sujuvimmin asiasta kertomaan. ”

5.7.3 Kuulustelukertomusten luotettavuus ja näyttöarvo paranee.

Vastaajista 25 prosenttia arvioi kuulustelukertomusten näyttöarvon ja luotettavuuden parantuvan, jos kuulusteluja videoitaisiin nykyistä enemmän. Syyttäjän olisi mahdollista arvioida kuulustelukertomuksen näyttöarvoa ja luotettavuutta jo syyteharkintavaiheessa ja se lisäisi mahdollisuuksia myös tuomioistuimen näkökulmasta katsottuna. Oikeudenkäynneissä tulee vastaan tilanteita, joissa kuultava ei esimerkiksi pelon vuoksi uskallakaan kertoa tapahtumista. Taustalla voi olla muun muassa järjestäytynyt rikollisuus tai vakava väkivaltainen teko. Haluttomuuteen puhua voi olla myös jokin muu syy tai kuultava ei välttämättä muista enää tapahtumia tai ole muuten kykeneväinen kertomaan tapahtumista. Esimerkiksi näissä tilanteissa videoitu kuulustelu olisi luotettavuudeltaan ja näyttöarvoltaan parempi verrattuna kirjalliseen kuulustelupöytäkirjaan, sillä tallenteelta olisi mahdollista suoraan arvioida ja tehdä johtopäätöksiä esitutkinnassa annetusta kertomuksesta ja kuulusteluolosuhteista; millainen tunnelma kuulustelussa on ollut, onko esitetty johdattelevia kysymyksiä, miten kuultava reagoi esitettyihin kysymyksiin tai kuinka vapaasti tai tarkasti kuultava kertoo omista muistikuvistaan. Yksi vastaaja katsoi, että lisääntynyt kuulustelujen videointi lisäisi henkilökuulemisten näyttöarvoa ja lisäisi sen myötä myös rikosvastuun toteutumista. Kuulusteluja videoimalla kertomuksen luotettavuutta lisäisi yhden vastaajan mukaan puolestaan se, että se poistaisi kuultavan mahdollisuuden muokata jo annettua kertomusta ennen kuulustelupöytäkirjan allekirjoittamista.

”...Vastaavasti esimerkiksi järjestäytyneen rikollisuuden jutuissa on tyypillistä, että kuultavat pelkäävät eivätkä uskalla kertoa asioista. Näissä tilanteissa videoitu esitutkintakertomus olisi näyttöarvoltaan huomattavasti luotettavampi kuin kirjallinen kertomus. ”

”...Lisäksi vakavissa väkivaltarikoksissa asianomistajan kertomus olisi hyvä videoida siitä syystä, että usein tulee vastaan tilanteita, joissa asianomistaja ei enää käräjäoikeudessa uskalla puhua rikoksesta tai muistikuvat ovat heikot. Videoitu kuulustelu antaa huomattavasti enemmän käräjäoikeudelle mahdollisuuksia arvioida kertomuksen luotettavuutta, kun videolta voidaan suoraan päätellä miten kertomus on saatu (avoimilla kysymyksillä/johdattelemalla jne.).”

”taltioidusta kuulemisesta lienee eniten hyötyä jos kuultava ei pysty tai halua kertoa tapahtuneesta pääkäsittelyssä. kertomuksen luotettavuus voidaan tällöin arvioida paremmin kuin pelkän pöytäkirjan perusteella.”

Kaksi vastaajista näki kuulustelujen videoimisen erityisen tärkeäksi tilanteissa, joissa on odotettavissa, että kuultavan terveydentila tulee heikentymään tulevaisuudessa. Syynä voi olla kuultavan korkea ikä tai muu henkinen terveydentila. Erityisesti vanhusten ja pitkäaikaissairaiden kohdalla vastaajat katsoivat, että kuulustelut tulisi videoida, sillä kuuleminen tai syytteen nostaminen voi estyä terveydentilan heikkenemisen tai kuoleman johdosta. Näin oli vastaajien mukaan tapahtunutkin useita kertoja. Jos kuulustelua ei ole videoitu, ainoaksi näytöksi jää kuulustelukertomus, jonka pohjalta ei voida tehdä arviota siitä, missä olosuhteissa kuulustelukertomus on annettu. Kuulustelun näyttöarvo olisi huomattavasti parempi, jos kuulustelutilaisuus olisi mahdollista katsoa tallenteelta. Toinen vastaaja oli sitä mieltä, että vanhusten kohdalla kaikki kuulustelut tulisi videoida rikoslajiin katsomatta.

5.7.4 Muita mahdollisuuksia.

Kaksi vastaajaa arvioi, että kuulustelujen lisääntynyt videointi parantaisi mahdollisesti kuulustelujen laatua, jos kuulustelutilaisuus videoidaan ilman, että poliisi kirjoittaa samaan aikaan kuulustelupöytäkirjaa. Toisen vastaajan mukaan hänen oma työnsä helpottuisi kuulustelujen laadun paranemisen myötä, kun kuulustelija voisi keskittyä kuulusteluun eikä pöytäkirjan kirjoittamiseen. Toinen vastaaja taas katsoi, että videoimalla kuulustelun, kuulustelija pystyisi esittämään kysymyksiä sekä jatkokysymyksiä luontevasti, jolloin kuultava vastaisi kysymyksiin ilman liian pitkiä miettimisaikoja, reaaliajassa.

” Jos videointi tapahtuisi siten, että kuulustelija saa keskittyä kuulusteluun eikä pöytäkirjan naputteluun, kuulustelujen luulisi olevan laadullisesti parempia. Sitä myöden oma työni helpottuisi.”

Yksi vastaajista mainitsi kuulustelujen videoimisen lisäämisen parantavan rikoksen uhrien oikeusturvaa ja huomioi uhrin aseman ja mahdollisen ylimääräisen kärsimyksen aiheutumisen oikeudenkäyntivaiheessa.

” Videoiminen parantaisi myös asianomistajan oikeusturvaa, ettei hänen uskottavuuttaan kyseenalaistettaisi niin paljon kuin nykyisin. Sillä seksuaalirikoksen uhri joutuu väkivalloilla kohtuuttomaan myllytykseen sen johdosta, ettei osaa kuvailla päällään olleita strechfarkkuja täysin samoin kun kuulustelussa. Epäkunnioittava käyttäytyminen salissa kun lisää myös uudelleenuhriutumisen määrää ja siten taas osaltaan terapiatarvetta.

Kaksi vastaajista koki, ettei kuulustelujen lisääntyneellä videoinnilla olisi merkittävää hyötyä syyteharkinnassa, vaan painoarvo olisi enemmän oikeudenkäynnissä. Yksi vastaajista katsoi, että lähtökohtaisesti kuulustelujen videoimisen lisääminen olisi turhaa, sillä luottaa poliisin virheettömyyteen olennaisten asioiden osalta esitutkinnassa. Kuulustelujen videoimista tärkeämpää olisi panostaa kuulustelujen laatuun eli siihen, miten ja missä laajuudessa kysymyksiä esitetään ja kirjataan pöytäkirjaan ja että kuultavalle on kerrottu oikeudet ja velvollisuudet. Vastaaja kuitenkin katsoi, että vakavammissa jutuissa, kuten ihmiskaupparikoksissa voisi videointi olla tarpeen, mutta ”perusjutuissa” videointi on tarpeetonta. Eräs vastaaja oli sitä mieltä, että kuulustelujen videointi parantaisi kuulustelijan omaakin oikeusturvaa, kun erilaiset kuulustelijan kohdistuneet väitteet olisi mahdollista tarkistaa videotallenteelta.

5.8 Haasteet

Avoimista vastauksista nousi esiin viisi keskeisintä haastetta kuulustelujen videoimisen lisäämisen vaikutuksista syyttäjien työhön. Vastaajien mukaan kuulusteluiden videoiminen lisää syyttäjien työn määrää, sillä tallenteiden katsominen on aikaa vievää. Tämän seurauksena rikosprosessien kestot mahdollisesti pitenevät. Yhdeksi ratkaisuksi ongelmaan syyttäjät esittivät aikaleimojen merkitsemisen joko videotallenteeseen tai kirjalliseen dokumentaatioon. Lisäksi syyttäjien vastauksista nousi selkeä tarve sille, että videotallenteen lisäksi tulee kuulustelu olla jollakin tavalla kirjalliseen muotoon dokumentoituna.

Kaksi vastaajaa oli sitä mieltä, ettei kuulustelujen lisääntynyt videoiminen toisi haasteita omaan työhön ja yksi vastaaja katsoi, että mikäli kuulustelusta tehtäisiin videoimisen lisäksi myös litterointi, ei se toisi työhön lisää haasteita.

5.8.1 Lisääntynyt työajan käyttö ja kuulustelukertomuksen tarpeellisuus

75 prosenttia vastaajista toi jollakin tavalla esiin sen, että kuulustelujen videoimisen lisääminen lisääisi sekä syyttäjien työajan käyttöä, että työtaakkaa. Huomionarvoista oli, että kaikki avoimiin kysymyksiin vastanneet vastaajat, joilla oli runsaasti kokemusta videoiduista kuulusteluista, nostivat vastauksissaan esille juuri työmäärän ja ajan käytön lisääntymisen. Osa vastaajista näki työajan lisääntyvän merkittävästi siinä tapauksessa, jos kuulusteluja aletaan videoimaan ilman kuulustelupöytäkirjaa tai litterointia. Myös siinä tapauksessa, että kuulustelujen videotallenteita tulee käydä läpi silloinkin, jos kuulustelu on dokumentoitu kirjalliseen muotoon, katsoi moni kyselyyn vastannut sen lisäävän syyttäjän työn määrää, jopa merkittävästi, erityisesti syyteharkintavaiheessa. Kuulustelujen videotallenteiden katsominen vie työaikaa etenkin, jos on suoritettu pitkiä, tunteja kestäneitä kuulusteluja. Työajan käytön lisäämisen vaikutukset ulottuvat useiden vastaajien mukaan syyteharkintavaiheen lisäksi myös oikeudenkäyntivaiheeseen.

” Videot tietysti tuottavat enemmän työtä/vievät työaikaa, jos niiden katsominen on/saattaa olla jutun kannalta tarpeen. Uskoisin, että menettely saattaa hidastaa myös esi- ja lisätutkinnan suorittamista joissain tilanteissa. Videoinnin tuomat hyödyt eivät tietenkään korvaa laadukasta kuulustelua tai mielekkäitä kysymyksiä kuulustelutilanteissa. Tärkeintä on edelleen se, että olennaiset seikat tulee kuulustelussa kysytyä. ”

” Ajan kulu olisi merkittävää. Nyt monet kuulustelut pystyy pikaisesti silmäilemään läpi ja poimimaan sieltä olennaisen. Videota katsoessa tämä ei ole mahdollista. ”

Vastauksissa nousi esiin myös nykyisien resurssien riittämättömyys, jos kuulusteluja aletaan laajemmin videoimaan. Osa katsoi, että siinä tapauksessa lisäresursseille olisi tarvetta.

” Laajempi videointi kuluttaisi huomattavasti enemmän syyttäjien resursseja, koska video tulisi katsoa ainakin kertaalleen syyteharkintavaiheessa ja sitten ennen istuntoa ... ”

” Lisääntyneet videot lisääisivät ennen kaikkea syyttäjän työtaakkaa, minkä pitäisi näkyä resurssilisäyksenä. ”

” Jos kaikki kuulustelut videoitaisiin eikä enää laadittaisi nykyisen kaltaisia kuulustelupöytäkirjoja, syyteharkinnan vaatima aika kasvaisi niin valtavasti, etteivät syyttäjät siitä enää selviäisi. Syyttäjillä ei nykyisillä resursseilla ole missään tapauksessa aikaa katsoa videoituja kuulusteluja jokaisessa jutussa. Kuulustelut voidaan toki kategorisesti videoida kaikki, mutta videon lisäksi täytyy olla käytettävissä kuulustelupöytäkirja. ”

Kahdessa vastauksessa huomioitiin, että mikäli kuulusteluja aletaan jatkossa videoida enemmän, työaika kuluu aluksi uusien asioiden oppimiseen ja tekniseen hallintaan. Lisäksi nähtiin, että syyteharkinnassa käytetty työaika olisi kuitenkin mahdollisesti pois prosessin myöhemmistä vaiheista. Kuulustelujen videoimisen lisäämisen myötä olisi mahdollista välttyä isommiltakin väärinkäsityksiltä ja todistelua olisi mahdollista kohdentaa olennaisiin henkilöihin.

Kuulustelujen videoinnin lisäämisen edellytykseksi vastaajista 45 prosenttia katsoi, että videotallenteen lisäksi poliisin tulee laatia kuulustelusta kirjallinen dokumentti, joko kuulustelupöytäkirja tai litterointi. Vastaajat kokivat kuulustelukertomusten katsomisen ilman kuulustelupöytäkirjaa tai litterointia todella aikaa vieväksi ja työlääksi. Kuulustelupöytäkirjan lukemalla on nopeampi saada kokonaiskuva kuulustelusta ja olennaiset asiat on helpompi löytää. Osa vastaajista koki litteroinnin kuulustelupöytäkirjaa hankalampana lukea, kun taas osalle pelkkä litterointi oli kirjallisena dokumentaationa riittävä. Myös oikeussalityöskentelyssä kirjallinen kertomus nähtiin tarpeellisena. Ilman sitä esimerkiksi tilanteissa, jossa vastaaja muuttaa kertomustaan, on hyvin haasteellista lähteä etsimään pitkistäkin kuulustelutallenteista juuri oikeaa kohtaa, ehkä vain yhtä lausetta. Vastauksista ilmeni, että moni syyttäjä piti mielekkäänä sitä, jos kuulusteluja aletaan videoida enenevässä määrin, olisi kuulustelukertomus tai litterointi ensisijainen kuulustelutallenteeseen nähden.

” Jos käytössä olisi perinteinen kuulustelukertomus ja videoitu kuulustelu, käyttäisin syyteharkinnassa lähtökohtaisesti kirjallista kertomusta ja vasta epäselvissä tilanteissa videokuulustelua. Jos kertomusta koskeva väite tulee vasta oikeudenkäynnissä, laajassa kertomuksessa voi olla haasteellista löytää oikeaa kohtaa.”

” ... Kuulustelukertomus paperilla pitää jatkossakin olla ensisijainen työkappale, jota sitten ainoastaan tarvittaessa kontrolloidaan videotallenteelta...”

” Kuulustelutallenteen katsominen veisi enemmän aikaa syyteharkintavaiheessa kuin kuulustelupöytäkirjan lukeminen. Myös litteroituna tekstiä olisi enemmän ja mukana varmaan olisi syyteharkinnan/syyteen ajamisen kannalta epäolennaisiakin seikkoja. Litterointia voisi käyttää tuomioistuimessa kuulustelupöytäkirjan tapaan, mutta tallenteen katsominen on aina hitaampaa (mm. oikean kohdan löytäminen jos ja kun kuulustelua ei ole tarvetta katsoa kokonaan).”

5.8.2 Työläät videotallenteet

50 prosenttia vastaajista katsoi videotallenteiden katsomisen jollakin tavalla aikaa vieväksi tai työlläksi. Tiettyjen kertomuskohtien ja lauseiden löytäminen vie aikaa niin syyteharkinnassa, kuin oikeudenkäynnissäkin. Videotallenteelta on vaikea löytää oikeita ja olennaisia kohtia etenkin, jos tallenteeseen sisältyy koko kuulustelutilaisuus. Kuulusteluissa voi olla hetkiä, jolloin tutkija kirjoittaa kuulustelukertomusta ja kuultava istuu hiljaa. Kuulustelussa voi olla muitakin katkoksia, jotka rikkovat kokonaisuutta ja pidentävät tallenteiden kestoa.

” Videomateriaalin käyttö on raskasta syyteharkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä. Siitä on vaikea löytää nopeasti juuri oikeaa kohtaa. Samaa asiaa on voitu käydä läpi monessa kohtaa ja niiden kaikkien poiminen, on työlästä ja aikaa vievää. Videotallenteessa on paljon pysähtyneitä tilanteita, odottamista, yskimistä, vessakäyntejä ja miettimistä-kohtia. Erittäin raskasta ja aikaa vievää löytää kaikki oikeat kohdat...”

Kuulustelutallenteiden aikaa vievä katsominen oikeudenkäynneissä ei ajankäytöllisesti ole välttämättä ideaalitalanne erityisesti, jos kuulustelu on pitkäkestoinen ja olennaisten kohtien etsiminen vie aikaa. Kuulustelun seuraaminen voi olla haasteellista kuulustelupöytäkirjan ja kuulustelutallenteen rakenteellisten erojen vuoksi.

” ...Seksuaalirikoksissa on nyt käytössä malli, jossa asianomistajan kuulustelu tallennetaan, mutta kuulustelu kirjataan perinteisesti. Tämä voi johtaa siihen, että pääkäsitteilyssä 6 juristia katsoo kun poliisi kirjoittaa. Näissä tulee säännönmukaisesti esiin se, että kuulustelupöytäkirja ei etene kronologisessa järjestyksessä vaan sitä täydennetään sitä mukaa kun kuulusteltava palaa samaan asiaan, eli tallenteen ja kuulustelupöytäkirjan seuraaminen on hankalaa.”

” ...Tilanteissa, joissa esim. vastaaja vaikenee tai kuultava kertoo eri lailla kuin esitutkinnaissa, vetoaminen voitaisiin tehdä soittamalla nauha eikä enää lukemalla kuulustelukertomusta. Tässä tilanteessa tulee sitten vastaan se kuullaanko koko nauha (vakavissa jutuissa voi olla lukuisia pitkiä kuulusteluja, joissa kertomukset elävät) alusta loppuun, vai odotettaisiinko jonkun hetkessä pystyvän lennosta poimivan vaikka viidestä kuuden tunnin kuulustelusta juuri ne puolustuksen tai syyttäjän haluamat tärkeät kohdat.”

5.8.3 Aikaleimojen puuttuminen

Vastaajista 15 prosenttia ehdotti videotallenteeseen tai kirjalliseen dokumenttiin lisättäväksi jonkinlaisia aikaleimoja tai välimerkkejä, sillä ilman niitä videotallenteiden läpikäyminen koettiin liian työ-

lääksi ja hitaaksi. Aikaleimat olisi merkitty joko kuulustelupöytäkirjaan, litterointiin tai videotallenteeseen. Esimerkiksi kuulustelupöytäkirjassa olisi merkinnät, missä kohtaa kuulustelutallennetta kyseistä asiaa käsitellään. Aikaleimat helpottaisivat merkittävästi syyttäjän työskentelyä sekä syyteharkinnassa, että oikeudenkäynneissä, sillä niiden avulla kuulustelutallenteista löytäisi helpommin perehtymistä vaativat kohdat jo syyteharkintavaiheessa, ja tarvittaessa oikeudenkäynnin aikana. Aikaleimojen merkitseminen tulisi olla ensisijaisesti kuulustelijan tehtävä. Olisi hyvä, jos kuulustelija merkitsi aikaleimoin kuulustelusta myös ne kohdat, jolloin kuulustelussa ei tapahdu varsinaista kerrontaa, vaan kuulustelija esimerkiksi kirjoittaa ja kuultava istuu hiljaa.

” Mikäli videot otettaisiin laajemmin käyttöön, poliisin pitäisi tuottaa sekä perinteinen kuulustelupöytäkirja, video, videon litterointi sekä mahdollisesti merkitä litteroituun versioon aikaleimoja, jotta syyttäjän aika ei kuluisi siihen, että kommenttien aikaleimoja pitäisi ennen käräjiä etsiä valmiiksi, jos vetoamiselle on tarvetta. Käräjäoikeudessa ei ole aikaa katsella videota alusta loppuun tai etsiskellä, että missä kohtaa se yksi lause nyt olikaan...”

5.8.4 Riski rikosprosessien pitkittymisestä

Vastaajista 27,5 prosenttia näki yhtenä haasteena rikosprosessien keston mahdollisen pitkittymisen lisääntyneiden kuulustelujen videoimisen seurauksena. Suurin osa katsoi prosessin pitkittyvän erityisesti syyteharkintavaiheessa, sillä videotallenteiden katsominen ja läpikäyminen on aikaa vievää. Useamman vastaajan näkemys oli myös, että oikeudenkäynnit voivat pitkittyä, ajallisesti jopa tuplaantua, jos videotallenteita aletaan enenevässä määrin katsoa tuomioistuimissa. Pitkittyneet oikeusprosessit merkitsevät myös kustannusten kasvua ja ne kohdistuvat sekä valtion kassaan, kuin eri osapuolienkin talouteen.

” Pääkäsitely pitkittyisivät merkittävästi, jos tulisi tavaksi, että kuulusteluja tai niiden osia katsottaisiin pääkäsitelyssä. Sopivien kohtien löytäminen nopeasti olisi todennäköisesti hankalaa.”

” Videoiden katsominen vie paljon enemmän aikaa, kuin pelkän kuulustelupöytäkirjan lukeminen, joten syyteharkintaan käytettävä aika pidentyisi huomattavasti. On myös mahdollista, että tuomioistuinikäsitelyssä asianosaiset haluaisivat tarkistella asioita kuulusteluvideolta siinä vaiheessa, jos syyttäjä tai joku toinen asianosainen viittaa esitutkin kertomuksiin ja tämä videoiden läpikäyminen ja oikeiden kohtien löytäminen istunnossa veisi luonnollisesti aikaa.”

5.8.5 Muita haasteita

Kolme vastaajista kiinnitti huomiota teknisiin ongelmiin ja niiden tuomiin haasteisiin. Poliisin ja syyttäjien ohjelmistot eivät välttämättä tue toisiaan ja yhden vastaajan kokemus oli, että yleensä tekniset haasteet liittyvät useimmiten nimenomaan video- ja äänitiedostoihin. Videoiden laatu voi olla huono ja laatu vaihtelee riippuen poliisilaitoksesta. Teknisesti huonosti toteutettu videotallenne tuo erilaisia ongelmia, kuten se, että tallenteelta ei kuule mitään kuulustelussa keskustellaan.

”...On myös käynyt niin, että kuulustelu ei ole tallentunut.”

Neljä vastaajaa kiinnitti huomiota kuulustelujen videoimisen lisäämisen vaikutuksista myös poliisin suorittamaan esitutkintaan. Tietyissä tilanteissa voi olla mahdollista, että esitutkinta ja lisätutkinta pitkiävät ja kuulustelujen lisääntynyt videointi ja sen tuoma lisätyö vaatisi myös poliisilta lisää resursseja. Yksi vastaajista epäili, riittääkö poliisin resurssit kuulustelujen laajempaan videointiin, sillä poliisi ei nykyisilläkään resursseilla pysty suorittamaan esitutkintaa riittävän laadukkaasti. Kuulustelujen videoinnista tulevat hyödyt eivät loppujen lopuksi korvaa laadukkaasti suoritettuja kuulusteluja. Kuulusteluissa tärkeintä on selvittää olennaiset asiat kysymällä oikeita kysymyksiä. Yhdeksi haasteeksi voi myös muodostua se, että rikoksesta epäilty voi olla haluttomampi kertomaan asioita ”ohi pöytäkirjan” jos kuulustelu videoidaan. Tämä taas voi tuoda haasteita yksittäiselle poliisille suorittaa kuulustelu. Huomiota kiinnitettiin myös vankiloiden tarpeeseen parantaa hygieniaolosuhteita, jotta esitutkintakertomuksia voidaan hyödyntää tuomioistuimessa. Tuomitsemiskynnys nousee, jos videotallenteelta on nähtävissä kuulusteltavan huono kuulustelukunto, kuten voimakas krapulatilaa. Yhtenä riskinä nähtiin myös oikeudenkäyntien välittömyyden katoavan, jos ajan myötä ratkaisujen painopiste siirtyy kuulustelutallenteisiin ja niistä saatavaan näyttöön siitä huolimatta, että suoritetaan ensin henkilöiden suullinen kuuleminen.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksemme perusteella kuulustelujen laajempi videoiminen tukisi syyttäjien työtä niin syyteharjinnassa kuin oikeussalioiskentelyssäkin. Syyttäjät kohtaavat työssään erilaisia poliisin esitutkinnassa suorittamiin kuulusteluihin kohdistuvia väitteitä, kuten poliisin epäasiallinen toiminta tai väärin kirjattu kuulustelukertomus. Nämä erityisesti oikeudenkäynneissä esitetyt väitteet horjuttavat kuulustelukertomuksen luotettavuutta ja aiheuttavat lisätyötä niin syyttäjille, tuomioistuimelle kuin poliisillekin. Syyttäjien tehtäväksi jää lopulta osoittaa esitettyjen väitteiden todenperäisyys. Se voi edellyttää poliisin nimeämistä todistajaksi, jolloin poliisi todistaa esitutkinnassa annetun kertomuksen todenperäisyydestä tai kuulusteluolosuhteista. Tuomioistuin taas joutuu harkitsemaan, kuinka luotettavana se annettua kertomusta pitää ja onko syytä arvioida miltä osin kuulustelukertomusta

voidaan hyödyntää asian käsittelyssä. Oikeudenkäynneissä tulee eteen myös tilanteita, joissa kuultava ei enää muista tapahtumia ja yksityiskohtia yhtä tarkasti, mitä esitutkinnassa antamassaan kertomuksessa. Myös esimerkiksi ikääntyneen kuultavan terveydentila on voinut heikentyä niin merkittävästi, ettei häntä voida kuulla enää pääkäsittelyssä. Jos kuulustelut olisi tällaisissa tapauksissa videoitu, tallenteen olemassaolo nopeuttaisi ja helpottaisi sekä syyttäjien että tuomioistuimien työskentelyä, kun siitä olisi mahdollista asiaa käsiteltäessä tarkistaa mitä kuulustelussa on kerrottu, missä olosuhteissa ja miten hyvin kuulustelupöytäkirja vastaa kuulustelussa annettua lausumaa.

Yksi merkittävä vaikutus kuulustelujen laajemmalla videoinnilla olisi sen ennalta ehkäisevä vaikutus erilaisten väitteiden suhteen. Kyselyyn vastanneet arvoivat, että erilaisia esitutkintaa koskevia väitteitä tulisi huomattavasti vähemmän, jos kuulusteluja videoitaisiin laajemmin. Tällöin oikeudenkäynneissä pystyttäisiin keskittyä enemmän olennaiseen, eikä erilaisten väitteiden tarkistamiseen, torjumiseen tai toteamiseen. Väitteiden tarkoituksena voi olla tarkoitus saada esitutkinnassa annettu kertomus hyödyntämiskiellon alaiseksi. Erilaisten muuttuvien tai kiistettyjen kertomuksien taustalla voi olla vastaajan omat intressit tai esimerkiksi asianomistajan pelko. Esitutkinnassa annettua kertomusta on korkeampi kynnyks lähteä kiistämään tai muuttamaan, kun osapuolten tiedossa on se, että tarvittaessa kuulustelu voidaan katsoa oikeudenkäynnissä tallenteelta. Mikäli erilaisia väitteitä esiintyisi jatkossa vähemmän, säästäisi se rikosprosessin kaikkien osapuolien aikaa ja vaivaa.

Syyttäjät suhtautuivat kuulustelujen videoimisen lisäämiseen pääosin myönteisesti. Kuulustelujen videoimisen lisääminen parantaisi kuulustelujen luotettavuutta, näyttöarvoa ja laatua. Kuulustelupöytäkirja ei aina ole sisällöllisesti riittävän informatiivinen, eikä kuulustelupöytäkirjasta ilmene kuulustelutilaisuuden olosuhteet. Kuulustelun katsominen tallenteelta mahdollistaa erilaisten havaintojen tekemisen kuulustelussa esitetyistä kysymyksistä, ilmapiiristä, kuultavan ominaisuuksista sekä siitä, mitä ja miten kuultava asioista kertoo. Tämä osaltaan mahdollistaisi myös erilaisten väärinkäsitysten selvittämisen. Kuulustelutallenteesta on kuulustelupöytäkirjaan nähden paremmat mahdollisuudet tehdä erilaisia johtopäätöksiä. Kuulustelutallenteen perusteella tehdyillä havainnoilla ja johtopäätöksillä voi olla suurikin merkitys kokonaisuuden kannalta. Kuulustelupöytäkirjaan päätyy lopulta kertomus, johon vaikuttaa kuulustelijan oma harkinta, kirjoitustapa ja käsitykset kerrotuista asioista. Kuulustelukertomus on luotettavuudeltaan ja näyttöarvoltaan heikompi kuulustelutallenteeseen nähden.

Merkittävimmän haasteen kuulustelujen laajempi videoiminen muodostuisi työajan käytön lisääntymisestä. Onkin relevanttia pohtia, miten syyttäjien nykyiset resurssit riittäisivät kuulustelujen laajempaan videoimiseen ja siitä seuraavaan työn määrään. Kuulustelutallenteiden katsominen on hidasta ja vie syyttäjien työaikaa erityisesti syyteharkinnassa, mutta myös oikeudenkäynneissä. Kuu-

luistelut voivat olla pitkäkestoisia, joka lisää vaikeutta löytää olennaisia kohtia kuulustelusta. Jos oikeudenkäynnissä joudutaan käyttämään aikaa oikeiden kohtien etsimiseen kuulustelusta, hidastaa se asian tuomioistuinkäsittelyä.

Jos kuulustelujen laajempi videoiminen johtaa siihen, että syyttäjillä menee enemmän työaikaa kuulusteluvideoiden katsomiseen, pidentää se syyteharkinnan kestoa ja siten rikosprosessin kokonaiskesto. Kuulustelujen laajempi videoiminen voi johtaa myös siihen, että videoita aletaan enenevässä määrin katsoa oikeudenkäynneissä, jolloin on mahdollista, että myös käsittelyajat pitenevät. Kuulustelujen laajempi videoiminen edellyttäisi, että kuulustelija merkitsisi aikaleimoja joko kuulustelupöytäkirjaan tai tallenteeseen, joiden avulla syyttäjä pystyisi helpommin löytämään olennaiset kohdat kuulustelusta. Mikäli aikaleimoin merkittäisiin myös erilaiset katkokset kuulustelussa, helpottaisi se syyttäjän työtä merkittävästi sekä syyteharkinnassa, että oikeudenkäynnissä. Mitä sujuvammin asian käsittely etenee kokonaisprosessissa, sitä enemmän se säästää aikaa ja lopulta myös asianosaisten ja valtion varoja.

Yksi keskeisimmistä tutkimuskysymyksistämme oli, milloin kuulustelujen videoiminen olisi syyttäjien mielestä tärkeää. Kuulustelujen videoimista tulisi lisätä erityisesti rikoksissa, joissa suojeltavana oikeushyvä on henki, terveys, vapaus tai seksuaalinen itsemääräämisoikeus. Myös huumausainerikosten tutkinnassa kuulusteluja tulisi videoida nykyistä enemmän. Videoimista tulisi harkita tapauskohtaisesti, mutta erityisesti vakavien tekemuotojen osalta kuulustelut tulisi videoida aktiivisesti. Kuulusteluja tulisi videoida nykyistä enemmän prosessuaaliseen asemaan katsomatta, mutta erityisen tärkeää videoiminen olisi rikoksesta epäiltyä kuulusteltaessa. Rikoksesta epäillyn asema korostuu, kuten usein rikosprosessissa, myös videoinnin kohdalla. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että kuulustelujen asianmukaisuuteen liittyvät väitteet esitetään useimmiten rikoksesta epäillyn tai tämän avustajan suunnasta.

Tutkimuksemme halusimme selvittää syyttäjien näkemyksen siitä, mikä dokumentaatiotapa olisi syyttäjien työn kannalta mielekkäin. Karhunen esitti omassa YAMK opinnäytetyössään vastaavanlaisen kysymyksen keskusrikospoliisin tutkijoille. Malli, jossa kuulustelu videoitaisiin ja poliisi laatisi siitä jälkikäteen referaatin, sai ainoastaan kahdeksan prosentin kannatuksen. Kyselyyn vastanneista poliiseista 51 prosenttia piti parhaana tapana kuulustelun suorittamiseen kuulustelun videoimista ja referaatin laatimista, kuulustelun videoiminen ja kirjallinen menettely (kuulustelupöytäkirja) puolestaan sai 24 prosentin kannatuksen (Karhunen 2020, 117.). Suurin osa tutkimukseemme vastanneista syyttäjistä (72 %) oli sitä mieltä, että paras tapa olisi videoida kuulustelu ja laatia samalla perinteinen kuulustelupöytäkirja. Vaikka kysymyksen asettelu ja vastausvaihtoehdot eivät olleetkaan täysin samat, pidämme näitä kuitenkin vertailukelpoisina ja näin merkittävää eroa yllättävänä. Syyttäjät pitävät kuulustelupöytäkirjaa tarpeellisena ja ensisijaisena kuulustelutallenteeseen

nähden. Kuulustelupöytäkirja on nopeampi käydä läpi ja olennaiset asiat löytyvät helpommin kuulustelupöytäkirjasta kuin kuulustelutallenteen katsomalla.

Jos Suomessa otetaan jossakin vaiheessa käyttöön kuulustelujen laajempi videoiminen, tulisi se mielestämme suunnitella ja toteuttaa yhteistyössä syyttäjälaitoksen kanssa. Kuulustelujen laajempi videoiminen toisi monenlaisia mahdollisuuksia syyttäjien työhön ja samalla se parantaisi sekä poliisin, että asianosaistenkin oikeusturvaa. Tulisi kuitenkin huomioida myös haasteet, joita kuulustelujen laajempi videoiminen mahdollisesti toisi mukanaan. Ratkaistavaksi tulisi useita käytännön asioita, jotta videoimisen lisääminen tosiasiallisesti palvelisi käyttötarkoitustaan ja lopulta edistäisi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista. Kuulustelujen videoiminen tulisi pystyä poliisilaitoksesta riippumatta toteuttaa jo teknisesti niin, että tallenteet ovat laadukkaita ja niiden käyttäminen onnistuu sujuvasti niin syyteharkinnassa kuin oikeudenkäynneissäkin.

Kuten aiemmin todettu, poliisien ja syyttäjien toiveet kuulustelujen videoimisesta ja dokumentaatiosta eroavat toisistaan. Tavoiteltavaa olisi, että poliisilla ja syyttäjillä olisi yhteinen näkemys toimintamalleista, kuten siitä, mikä toteuttamistapa palvelisi molempia tahoja parhaiten. Kuinka esimerkiksi poliisi, kuormittamatta liikaa yksittäisiä tutkijoita dokumentoisi kuulustelun ja kuulustelutallenteiden sisällön niin, että se tukisi syyttäjien työtä, jotta heidän olisi mahdollisimman vaivatonta käyttää materiaalia syytteen ajamisen tukena. sekä syyteharkinnassa, että oikeudenkäynneissä. Kuulustelujen laajempi videointi tulisi suunnitella ja toteuttaa niin, että menetelmän käyttö olisi mahdollisimman sujuvaa rikosprosessin eri vaiheissa.

Lähdimme tutkimuksellamme selvittämään sitä, mikä merkitys kuulustelujen laajemmalla videoimisella on syyttäjien työhön syyteharkinnassa, ja tuomioistuinkäsittelyissä ja toivovatko syyttäjät kuulustelujen laajempaa videointia. Tutkimuksen mukaan syyttäjät näkevät kuulustelujen laajemman videoimisen tarpeellisenä muutoksena. Kuulustelujen laajemmalla videoinnilla olisi useita suotuisia vaikutuksia syyttäjien työhön niin syyteharkinnassa kuin oikeussaliteydenkäytelyssäkin, sillä videoiminen parantaa kuulustelukertomuksen luotettavuutta ja näyttöarvoa ja näin lisää kertomuksen hyödynnettävyyttä tilanteissa, jolloin esitutkinnassa annettuun kertomukseen on syytä tai toisesta tarpeen palata. Kuulustelutallenteet olisivat ikään kuin yksi työkalu lisää syyttäjän työkalupakissa, joita voisi hyödyntää tarvittaessa. Laajempi videoiminen tuo kuitenkin mukanaan myös haasteita, joista merkittävimpana työajan käytön lisääntyminen. Tähän haasteeseen syyttäjien vastauksissa nousi esille kuitenkin myös ratkaisuehdotuksia, kuten se, että videotallenteen lisäksi kuulustelusta olisi jokin kirjallinen dokumentaatio. Kuulustelupöytäkirja koettiin mielekkäimpänä ja helpoimpana työkaluna syyttäjien työn kannalta. Tallenteisiin tai kirjalliseen dokumentaatioon tulisi myös merkitä aikaleimoja helpottamaan olennaisten kertomuskohtien löytymisen.

Kuulustelujen laajempi videoiminen tukisi osaltaan rikosprosessia siinä tärkeimmässä asiassa, eli totuuden selvittämisessä.

7 POHDINTA

7.1 Opinnäytetyön prosessina

Kun aloimme pohtia opinnäytetyön aihetta, oli meille tärkeintä löytää aihe, joka olisi tarpeellinen ja ajankohtainen. Meitä molempia kiinnosti kuulustelujen videointi ja erityisesti se, miksi kuulusteluja videoidaan verrattain vähän ainakin julkisen keskustelun pohjalta saamamme käsityksen mukaan. Kuulustelujen videoinnista on myös melko vähän tutkimuksia. Aihetta käsiteltiin opintojen aikana sekä kuulusteluopin, että rikosoikeuden tunneilla. Opintojen alkuvaiheessa kuulimme, että tulossa on Teemu Karhusen YAMK-opinnäytetyö kuulustelujen videoinnista. Karhunen tutki opinnäytetyössään videokuulustelumenetelmän soveltuvuutta suomalaisessa poliisityössä. Kun opinnäytetyö julkaistiin vuonna 2020, aloimme perehtyä siihen pikkuhiljaa. Karhunen toteaa työn pohdintaosuudessa, että yhteisen kehitystyön kannalta olisi erityisen tärkeää kerätä myös syyttäjien ja tuomioistuimen näkökulmia aiheesta. Tämän lisäksi, kun vielä totesimme, ettemme löydä yhdenkään syyttäjän puheenvuoroa aiheeseen liittyen, oli aiheen valinta lopulta helppo. Poliisi suorittaa esitutkintaa syyttäjiä varten ja kuulustelujen videoimisen mahdollinen lisääminen tulevaisuudessa vaikuttaa olennaisesti myös syyttäjien työhön. Tämä oli mielestämme tärkeä asia selvittää, jos kuulusteluja tullaan jatkossa videoimaan nykyistä enemmän. Jos me opintojemme alussa ajattelimme mustavalkoisesti ja kyseenalaistimme kuulustelujen videoimisen käytön vähäisyyden, on tämän opinnäytetyön tekeminen avartanut ajattelua monella tavalla tuoden uusia näkökulmia kuulustelujen videoimisen merkityksestä, mahdollisuuksista sekä haasteista. Kuulustelujen laajempi videoiminen ei kokonaisuutena ole niin yksinkertainen, kuten äkkiseltään voisi ajatella.

Aloitimme opinnäytetyön varsinaisen tekemisen vasta työharjoittelumme päätyttyä. Sitä ennen pohdimme aihetta ja mietimme, mitä haluamme tutkimuksellamme selvittää. Kirjoitimme opinnäytetyön teoriaosuuden melkein valmiiksi, jonka jälkeen aloimme työstämään tutkimuslupahakemusta sekä kyselytutkimusta Valtakunnansyyttäjän toimistoon toimitettavaksi. Tutkimuslupahakemuksen ja kyselytutkimuksen tekeminen osoittautui yllättävän työlääksi ja aikaa vieväksi. Etenkin laadukkaan kyselylomakkeen laatiminen oli aikaa vievää. Muutimme ja hiomme kysymysten ja vastausvaihtoehtojen sanamuotoja useita kertoja. Lopulta onnistuimme mielestämme laatimaan varsin onnistuneen ja tarkoituksenmukaisen kyselylomakkeen. Kyselytutkimuksemme vastaukset vastasivat tutkimuskysymyksiimme. Saimme tutkimusluvan nopeassa aikataulussa Valtakunnansyyttäjän toimistosta. Valtakunnansyyttäjän toimiston suosituksesta siirsimme kyselytutkimuksen suorittamisen alkuperäisestä suunnitelmasta 2,5 viikolla, sillä ajankohta oli sellainen, että syyttäjät oli jonkin verran lomilla. Tämä vaikutti siihen, ettemme saaneet opinnäytetyötä valmiiksi ihan siinä aikataulussa,

mitä olimme etukäteen toivoneet, mutta uskomme tämän vaikuttaneen positiivisesti vastausprosenttiin.

Olimme tyytyväisiä vastausten määrään. Vaikka vastausprosentti ei kovin korkea lopulta ollutkaan, kyselyyn vastasi kuitenkin 50 syyttäjää ja mielestämme onnistuimme keräämään kyselytutkimuksella sellaisia havaintoja, jotka olisi hyvä huomioida, jos kuulustelujen laajempaa videointia aletaan poliisiorganisaatiossa jossakin vaiheessa suunnittelemaan ja toteuttamaan. Avointen kysymysten lisääminen tutkimukseen osoittautui hyväksi ratkaisuksi. Päädyimme ottamaan kyselyyn mukaan myös täysin avoimia kysymyksiä, koska tutkimusta aiheesta on Suomessa niukasti ja arvelimme jo etukäteen, että esiin voisi nousta oleellisia seikkoja, joita emme ole etukäteen osanneet sisällyttää omiin kysymyksiimme. Näin myös tapahtui ja esiin nousi hyviä havaintoja, joita emme olleet osanneet etukäteen ottaa huomioon kyselyä laatiessamme. Kehitettävää jäi työn teoriaosuudessa, sillä Suomalaista tutkimusta ja kirjallisuutta käsittelemästämme aiheesta on melko niukasti. Se toi haasteita teoriaosuuden rakentamisessa. Oman haasteensa työskentelyyn toi myös se, että kirjoitimme opinnäytetyötä omien aikataulujen puitteissa, eri puolella Suomea ja siten yhteinen pohdinta aiheen ympärillä jäi lopulta hieman liian vähäiseksi. Myös rajallinen menetelmäosaaminen toi haasteita kyselyn tulosten esittämiseen ja tulkintaan. Paremmalla menetelmäosaamisella kyselystä olisi varmasti saanut tuotettua enemmän informaatiota, kuin me saimme. Olisimme myös käyttäneet enemmän aikaa opinnäytetyöhön laadukkaamman lopputuloksen saamiseksi, mikäli se olisi ollut mahdollista.

7.2 Mitä olisi kiinnostavaa vielä tutkia?

Koska emme tutkimuksessamme selvittäneet sitä, miten yleistä on, että poliisi kutsutaan oikeudenkäyntiin todistamaan kuulustelutilaisuuden asianmukaisuudesta ja kirjauksen oikeellisuudesta, olisi se mielestämme mielenkiintoinen tutkimuksen aihe. Se aika, mitä yksittäisellä poliisilla menee oikeudenkäynnissä todistamiseen, on aina pois tutkintatyöstä ja myös ylimääräinen kuluerä valtiolle.

Poliisi videoi kuulusteluja erityisesti vakavissa rikoksissa ja mahdollisesti nämä rikostapaukset päätyvät usein erikoissyöttäjille. Tätä tutkimusta voisi laajentaa selvittämällä sitä, onko tässä tutkimuksessa nousseet haasteet esimerkiksi kuulustelutallenteiden työläästä läpikäymisestä ratkaistu jollakin tavalla videokuulusteluja enemmän toteuttavien tutkijoiden toimesta. Onko olemassa jokin poliisin ja syyttäjän välinen sovittu tapa, esimerkiksi aikaleimat, joiden avulla syyttäjät pystyvät käymään tallenteiden sisällön helpommin läpi syyteharkinnassa ja tarvittaessa oikeudenkäynnissä ja onko asiasta sovittu yhteisiä käytäntöjä.

Syyttäjien lisäksi olisi mielenkiintoista selvittää myös tuomioistuimien tuomareiden mielipiteitä kuulustelujen videoimisen lisäämisestä.

7.3 Tutkimuksen luotettavuus

Kvantitatiivinen tutkimus on lähtökohtaisesti varsin objektiivista, sillä aineisto kerätään lomakkeella, eikä tutkija ole aineiston keruuvälineenä. Vastajat voivat kuitenkin ymmärtää kysymykset eri tavalla (Kananen 2015, 340). Tämä oli havaittavissa myös meidän tutkimuksessamme muutaman kysymyksen kohdalla.

Kyselyn vastausprosentti oli 13, mikä ei ole riittävä, jotta tulokset olisivat yleistettävissä koko kohderyhmän kattavaksi. Vastajien maantieteellinen jakauma ei täysin vastannut kohderyhmän maantieteellistä jakaumaa, mikä voi myös vaikuttaa tuloksiin. Virka-aseman mukaista jakaumaa koko kohderyhmästä meillä ei ollut käytettävissämme, joten tämän vaikutusta tuloksiin ei voida arvioida. Edellä mainitut seikat huomioiden voidaan todeta, että kyselytutkimuksemme tulokset ovat suuntaa antavia. Tutkimus on tarvittaessa samoja mittareita käyttäen toistettavissa.

7.4 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuslupaa hakiessamme sitouduimme noudattamaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvän tieteellisen käytännön keskeisiä lähtökohtia, rehellisyyttä, luotettavuutta ja tarkkuutta tutkimuksen suunnittelusta raportin julkaisuun (TENK 2012, 6–7.). Tutkimuslomakkeet jaettiin julkisena linkkinä Valtakunnansyyttäjän toimistosta syyttäjien virkasähköposteihin, sekä syyttäjälaitoksen intranettiin. Kun linkki jaetaan julkisena, ei vastaajia yksilöidä. Kyselyssä ei myöskään kysytty tarkkoja yksilöiviä tietoja vastaajista. Koska erikoissyyttäjiä on maassamme niin vähän, emme yhdistäneet tutkimuksen tulosten tarkastelussa yksittäisen vastaajan virka-asemaa ja virkapaikkaa, sillä erikoissyyttäjät voisivat olla näillä tiedoilla yksilöitävissä.

LÄHTEET

Armila, Noora 2020: Poliisien käyttämät kuulustelumenetelmät Suomessa. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö. Luettavissa: <https://www.theseus.fi/handle/10024/493546>. Luettu 29.03.2022.

Ellonen, Erkki & Karstinen, Eija & Nykänen, Veli-Eino 1996: Kuulustelutaktiikka. Helsinki, Oy Edita Ab.

Forss, Marko & Heinilä, Alekski & Inberg, Elina & Kalkela, Eeva-Maija & Kotiranta, Kai & Laitila, Petteri & Välitalo, Veera 2021: Oikeustiede, Suomalaisen lakimiesyhdistyksen vuosikirja. Helsinki, Oy Nord Print Ab.

Fredman, Markku 2018: Puolustajan rooli. Liettua, Alma Talent Oy.

Fredman, Markku & Kanerva, Janne & Tolvanen, Matti & Viitanen, Marko 2020: Esitutkinta ja pakkokeinot. 6. uudistettu painos. Helsinki, Alma Talent Oy.

Haapasalo, Jaana & Kiesiläinen, Kari & Niemi-Kiesiläinen, Johanna 2000: Todistajapsykologia ja todistajankuulustelu. Helsinki, Multiprint Oy.

Happonen, Päivi 2019: "Koppihoidossa istutaan pari viikkoa, sitten puhutaan mitä sattuu" – Asianajajat moittivat rajusti tutkintoja, haluavat kamerat kuulusteluihin. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10722309>. Luettu 16.03.2022.

HE 222/2010 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamiseksi.

Helminen, Klaus 2007: Rikosprosessioikeutta poliisiopiskelijoille. Helsinki, Edita Prima Oy.

Helminen, Klaus & Fredman, Markku & Kanerva, Janne & Tolvanen, Matti & Viitanen, Marko 2012: Esitutkinta ja pakkokeinot. Liettua, Talentum Media Oy.

Helsingin sanomat 2014: Miksi poliisikuulusteluja ei tallenneta Suomessa? Luettavissa: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002766294.html>. Luettu 16.03.2022.

Holopainen, Martti & Pulkkinen, Pekka 2003: Tilastolliset menetelmät. 1.–2. painos. Helsinki, WSOY.

Jokela, Antti 2008: Rikosprosessi. 4. uudistettu painos. Helsinki, Telentum Media Oy.

Kananen, Jorma 2011: Kvantti – Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä, Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, Jorma 2015: Opinnäytetyön kirjoittajan opas – Näin kirjoitat opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä, Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karhunen, Teemu 2020: Valot, kamera, käy! Videokuulustelumenetelmän soveltuvuus suomalaisessa poliisityössä. Opinnäytetyö, Poliisiammattikorkeakoulu/YAMK. Luettavissa:

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/347291/YAMK_Karhunen.pdf?sequence=2&isAllowed=y. Luettu: 10.12.2022.

KKO 2012:45.

KVALIMotv: Kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien oppimisympäristö. Luettavissa:

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html. Luettu 5.5.2022.

Lehtomaa, Henri 2020: Esitutkintapöytäkirjan ja esitutkinnan puutteet syyttäjän ja tuomioistuimen näkökulmasta. Poliisiammattikorkeakoulu, AMK-opinnäytetyö. Luettavissa:

<https://www.theseus.fi/handle/10024/333462>. Luettu 29.03.2022.

Melentjeff, Matleena 2018: Kuulustelupöytäkirja vai litterointi? Poliisikuulustelun dokumentointitavan vaikutus kuulustelusta tehtyyn arvioon. Pro gradu, Turun yliopisto, Psykologian ja logopedian laitos / Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.

Mitä rikosprosessissa tapahtuu? Oikeuslaitos. Luettavissa: <https://oikeus.fi/fi/index/asiatjapalvelut/rikoksenuhrille/lapsirikoksenuhrina/mitarikosprosessissatapahtuu.html>. Luettu 20.6.2022.

Mäkelä, Pauli 2020: Luentomateriaali, Poliisiammattikorkeakoulu.

Märijärvi, Noora 2020: Syytetyn vastakuulustelu-oikeus ja poissaolevan todistajan esitutkintakertomuksen hyödyntäminen EIS 6 artiklan näkökulmasta. Pro gradu, Helsingin yliopisto, Oikeustieteellinen tiedekunta. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/314567/Marijarvi_Noora_Pro_gradu_2020.pdf?sequence=3&isAllowed=y. Luettu 4.5.2022.

Oikeusministeriö 2022: Rikosprosessin tehostaminen, työryhmän mietintö. Helsinki. Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163927/OM_2022_14_ML.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 28.03.2022.

Oikeusministeriö 2020: Rikosprosessin tehostamishanke. OM046:00/2020. Luettavissa: <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM046:00/2020>. Luettu 30.7.2022.

Partanen, Joonas 2014: Esitutkinta-aineiston laatu todistusharkinnassa. Pro gradu, Helsingin yliopisto, Oikeustieteellinen tiedekunta. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/144402/GRADU_Partanen_Final.pdf?sequence=2. Luettu 29.03.2022.

Poliisihallitus 2018: Rikostorjunnan tila. Selvityshankkeen loppuraportti. Luettavissa: https://poliisi.fi/documents/25235045/42553324/rikostorjunnan_tila_selvityshankkeen_loppuraportti.pdf/3c8feabf-846c-0add-b732-4666ce3dc9ac/rikostorjunnan_tila_selvityshankkeen_loppuraportti.pdf?t=1604495170714. Luettu 19.03.2022.

Poliisihallitus 2022: Poliisihallituksen lausunto. POL-2022-32924. Luettavissa: https://api.hankeikuna.fi/asiakirjat/08b85435-516f-4357-bb75-e9c53692b49c/60201243-27fe-4a1b-86d3-1c7fb0f97a40/LAUSUNTO_20220502074044.PDF. Luettu 30.07.2022.

Puustinen, Merja 2019: Oikeuspsykologi Julia Korkman: ”Oikeusprosessi ei sovi yhteen ihmisluonteen kanssa”. Luettavissa: <https://psykologilehti.fi/oikeusprosessi-ei-sovi-yhteen-ihmisluonteen-kanssa/>. Luettu 18.03.2022.

Rantaeskola, Satu 2014: Esitutkintalaki - kommentaari. Tampere, Juvenes print.

Rantaeskola, Satu 2019: Rikos ja rikosprosessi. Tyrvää-Vammala-Sastamala, Warelia.

Santtila, Pekka & Weizzman-Henelius, Ghitta 2008: Oikeuspsykologia. Helsinki, Edita Publishing Oy.

Sullivan, Thomas P. 2004: Police Experiences with Recording Custodial Interrogations. Luettavissa: https://media.law.wisc.edu/s/c_37/bxytc/electronicmonitoring.pdf. Luettu 18.03.2022.

Suomen syyttäjähdistys ry 2022: Rikosprosessin tehostaminen. Lausunto. Luettavissa: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/08b85435-516f-4357-bb75-e9c53692b49c/b56e83c0-5c7c-4b0a-bfc4-b2c54a4d9409/LAUSUNTO_20220501094947.PDF. Luettu 30.7.2022.

Syyttäjälaitos 2022: Rikosprosessin tehostaminen. Lausunto. Luettavissa: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/08b85435-516f-4357-bb75-e9c53692b49c/696b1a1b-0587-4bb1-97da-3c362a59fa81/LAUSUNTO_20220428200605.PDF. Luettu 30.7.2022.

Syyttäjälaitos 2022: Syyttäjälaitos lukuina. Luettavissa: <https://syyttajalaitos.fi/syyttajalaitos-lukuina>. Luettu 29.4.2022.

Tolvanen, Matti 2020: Rikosketjun LEAN-hanke — Selvityshenkilön raportti. Oikeusministeriö. Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162035/OM_2020_6_So.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 16.03.2022.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta, TENK 2012: Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Luettavissa: http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. Luettu: 30.3.2022.

Valli, Raine 2015: Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. 2. uudistettu painos. Jyväskylä, PS-kustannus.

Valtakunnansyyttäjän toimisto 2022. Sähköposti 13.5.2022.

Yle-uutiset 2019: "Koppihoidossa istutaan pari viikkoa, sitten puhutaan mitä sattuu" – asianajajat moittivat rajusti tutkintoja, haluavat kamerat kuulusteluihin. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10722309>. Luettu 16.03.2022.

LIITTEET

Tutkimuslupa

Saatekirje syyttäjille

Syyttäjille lähetetty kyselytutkimus

Poliisiammattikorkeakoulu
Antti Kylmäniemi ja Kaisa Paloaho

Tutkimuslupa, 6.4.2022, SY/446/2022

Hakijat

Antti Kylmäniemi ja Kaisa Paloaho.

1 Hakemus

Antti Kylmäniemi ja Kaisa Paloaho hakevat tutkimuslupaa Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyöhön. Tutkimuksessa selvitetään syyttäjien mielipiteitä kuulustelujen videoimisen lisäämisestä. Kylmäniemi ja Paloaho hakevat tutkimuslupaa anonyymien Webropol-pohjaisen kyselyn toteuttamiseksi. Kysely osoitetaan syyttäjille ja se on avoinna kaksi viikkoa. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuslupan on tarkastanut opinnäytetyön ohjaaja, yliopettaja Pekka Björk. Hän puoltaa tutkimuslupan hakemista Syyttäjälaitokselta. Hakemuksen yhteydessä Kylmäniemi ja Paloaho ovat toimittaneet tutkimussuunnitelman, joka sisältää kuvauksen tietoturvan, tietosuojan sekä tutkimuseettisten kysymysten huomioimisesta ja kyselylomakkeen kysymyksineen.

2 Ratkaisu

Kylmäniemelle ja Paloaholle myönnetään tutkimuslupa kyselyn toteuttamiseen. Tutkimuslupa on voimassa 31.12.2022 asti.

3 Peruste luovutukselle

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 28 § 1 momentin mukaan viranomaisen voi, jollei lailla toisin säädetä, antaa yksittäistapauksessa luvan tietojen saamiseen salassa pidettävästä asiakirjastaan tieteellistä tutkimusta varten.

Lain henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä 5 §:n 3 momentin mukaan henkilötietoja saa käsitellä kyseisen lain 1 §:n 1 tai 2 momentissa säädettyyn tarkoitukseen myös yleisen edun mukaista arkistointia taikka tieteellistä, tilastollista tai historiallista tarkoitusta varten edellyttäen, että rekisteröidyn oikeuksia koskevat asianmukaiset suojatoimenpiteet on toteutettu.

Tutkimuslupahakemuksen ja tutkimussuunnitelman perusteella Kylmäniemen ja Paloahon tutkimus noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. He sitoutuvat toteuttamaan tarpeelliset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet tietojen suojaamiseksi asiattomalta pääsylvä, luovuttamiselta ja muulta laittomalta käsittelyltä.

4 Lainkohdat

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 28 §:n 1 momentti.

Laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä 5 §:n 3 momentti.

5 Luvan ehdot

Luvan nojalla saadut tiedot ovat salassa pidettäviä ja niitä saa käyttää vain tutkimuslupahakemuksessa määritellyllä tavalla. Tietojen saajalla on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 22 §:n ja 23 §:n mukainen vaitiolovelvollisuus.

Tutkimusrekisterin pitäjän on huolehdittava siitä, että tutkimuksen aikana muodostuvat tutkimusaineistot säilytetään suojattuina asiattomalta pääsylvä tietoihin kaikissa käsittelyn vaiheissa siten, että vain tutkimusluvan hakijoilla Antti Kylmäniemellä ja Kaisa Paloaholla on pääsy anonymisoimattomiin tietoihin. Tietosuojajäyistä tutkimuksen tulokset tulee julkaista siten, ettei niistä voi tunnistaa yksittäisiä henkilöitä.

Saatuja tietoja ei saa luovuttaa, siirtää taikka myydä kolmannelle osapuolelle, eikä niitä voida liittää muihin kuin tätä tutkimusta varten suostumuksella tai viranomaisluvalla saatuihin tietoihin tai rekistereihin.

Tutkimusaineisto tulee hävittää tietoturvallisella tavalla sen säilytysajan päätyttyä, kun tutkimus on valmistunut. Jos tutkimusta suorittavassa organisaatiossa tai rekisterinpitäjän osalta tapahtuu olennaisia muutoksia, niistä tulee ilmoittaa luvan myöntäjälle, joka harkitsee, edellyttääkö muutos uutta lupaa.

Tähän päätökseen voi hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto—oikeuteen 30 päivässä päätöksen tiedoksisaannista noudattaen, mitä laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) säädetään.

Joanna Autiovuori

Hallintojohtaja

Lauri Hirvonen

Tiedonhallinnan ja asiakirjahallinnon erityisasiantuntija

Yhteystiedot

Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto

Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki

Puhelin 029 56 20800, faksi 029 56 20888

valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus

Lauri Hirvonen
Tiedonhallinnan asiantuntija
Syyttäjälaitos
lauri.hirvonen@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus

Joanna Autiovuori
Hallintojohtaja
Syyttäjälaitos
joanna.autiovuori@oikeus.fi

Hei,

suoritamme Poliisi (AMK) -opintoja Poliisiammattikorkeakoulussa ja teemme opinnäytetyötä, jonka tarkoituksena on selvittää syyttäjien mielipiteitä kuulustelujen videoimisen lisäämisestä. Haemme Valtakunnansyyttäjän toimistosta tutkimuslupaa tutkimuksemme toteuttamiseksi.

Tutkimuslupahakemus, sekä tutkimuksen kyselylomake sähköpostin liitteenä.

Tutkimuslupahakemuksesta puuttuu vielä kyselyn toteuttamisen tarkka ajankohta. Tutkimus on tarkoitus suorittaa välittömästi tutkimusluvan saatuamme ja vastausaikaa kyselyyn on kaksi viikkoa. Luomme Webropol-linkin kyselyyn tutkimusluvan saatuamme.

Tutkimusluvan on tarkastanut ja hyväksynyt opinnäytetyön ohjaaja, yliopettaja Pekka Björk. Björk puoltaa tutkimusluvan hakemista ja myöntämistä.

Ystävällisin terveisin

Antti Kylmäniemi

p. 044 079 0225

antti.kylmaniemi@edu.polamk.fi

Kaisa Paloaho

p. 044 277 0528

kaisa.paloaho@edu.polamk.fi

Kysely syyttäjille videoitujen kuulustelujen käytön lisäämisestä esitutkinnassa

Tervetuloa vastaamaan kyselytutkimukseen!

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää syyttäjien mielipiteitä poliisin esitutkinnassa suorittamien kuulustelujen videoimisen lisäämisen vaikutuksista syyttäjien työhön.

Kuulustelun videoimisella tarkoitetaan kuulustelun tallentamista ääni- ja kuva tallenteelle.

Kyselyn vastaamiseen kuluu aikaa noin 10 - 15 minuuttia.

Kyselyssä ei kerätä vastaajista tarkkoja yksilöiviä tietoja.

1. Työskentelen *

- Etelä-Suomen syyttäjäalueella
- Länsi-Suomen syyttäjäalueella
- Pohjois-Suomen syyttäjäalueella
- Itä-Suomen syyttäjäalueella

2. Toimin *

- Aluesyyttäjänä
- Apulaissyyttäjänä
- Erikoissyyttäjänä, henkilöön kohdistuvat rikokset
- Erikoissyyttäjänä, talousrikokset
- Erikoissyyttäjänä, turvallisuutta vaarantavat rikokset
- Muu

3. Minkä verran sinulle tulee määrällisesti vuosittain syyteharkintaan rikosasioita, joissa kuulusteluja on videoitu? (Ei lainkaan = 0) *

4. Oletko tehnyt poliisille aloitetta kuulustelun videoinnista ETL 9:3 §:n perusteella? *

Kyllä

En

5. Valitse parhaiten omaa näkemystäsi vastaava vaihtoehto seuraavista väittämistä.

	1 Täysin eri mieltä	2 Jokseenkin eri mieltä	3 Ei samaa eikä eri mieltä	4 Jokseenkin samaa mieltä	5 Täysin samaa mieltä
Poliisin tulisi esitutkinnassa nykyistä enemmän hyödyntää mahdollisuutta videoida kuulusteluja	☐	☐	☐	☐	☐
Vakavien rikosten kohdalla kaikki kuulustelut tulisi videoida	☐	☐	☐	☐	☐
Kuulustelujen videoiminen parantaa esitutkinnan laatua	☐	☐	☐	☐	☐
Kuulustelujen videoiminen lisää esitutkinnan oikeusvarmuutta	☐	☐	☐	☐	☐
Kuulustelujen videoiminen parantaa kuulustelujen näyttöarvoa	☐	☐	☐	☐	☐
Suomessa tulisi siirtyä malliin, jossa kaikki poliisin suorittamat kuulustelut videoitaisiin	☐	☐	☐	☐	☐
Tällä hetkellä poliisi videoi kuulusteluja riittävästi	☐	☐	☐	☐	☐

	1	2	3	4	5
	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Esitutkintalakiin ehdotetaan lisättäväksi kuultavan mahdollisuutta pyytää kuulustelun videoimista, lakimuutos olisi tarpeellinen	☐	☐	☐	☐	☐
Todisteeksi tuomioistuimia varten videoitujen kuulustelujen käyttöä ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan nykyistä useampia seksuaalirikoksia ja ihmiskauppaa, lakimuutos olisi tarpeellinen	☐	☐	☐	☐	☐

6. Valitse parhaiten omaa näkemystäsi vastaava vaihtoehto seuraavista väittämistä.

	1	2	3	4	5
	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Syyteharkinnassa tulee säännöllisesti vastaan tilanteita, joissa kuulustelujen videoinnista olisi ollut hyötyä	☐	☐	☐	☐	☐
Tuomioistuinkäsittelyissä tulee säännöllisesti vastaan väitteitä poliisin virheellisestä menettelystä tai epäasiallisista menettelytavoista kuulustelussa, väitteiden todenperäisyys olisi helppo todeta videotallenteelta	☐	☐	☐	☐	☐
Tuomioistuinkäsittelyissä tulee säännöllisesti vastaan tilanteita, joissa kertomus poikkeaa esitutkinnassa annetusta ja videotallennetta voitaisiin hyödyntää kirjallista kuulustelupöytäkirjaa paremmin todisteena	☐	☐	☐	☐	☐

	1	2	3	4	5
	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Poliisin esitutkinnassa suorittama kuulustelujen videoiminen tukee syyttäjän työtä syyteharkinnassa	☐	☐	☐	☐	☐
Poliisin esitutkinnassa suorittama kuulustelujen videoiminen tukee syyttäjän työtä tuomioistuinkäsittelyssä	☐	☐	☐	☐	☐
Kuulustelujen videoiminen lisää merkittävästi syyttäjien työn määrää	☐	☐	☐	☐	☐
Kuulustelujen nykyistä laajemman videoimisen hyödyt olisivat haittoja suuremmat	☐	☐	☐	☐	☐

7. Mikä seuraavista tavoista on mielestäsi paras tapa toteuttaa kuulustelun videoiminen ja dokumentaatio esitutkinnassa, mikäli kuulustelua ei videoida ETL 9:4 § mukaisesti todistelutarkoituksessa

- Kuulustelu videoidaan ja kuulustelun yhteydessä laaditaan perinteinen kuulustelupöytäkirja, jonka kuulusteltava allekirjoittaa. Kuulustelupöytäkirja liitetään osaksi esitutkintapöytäkirjaa ja videotallenne toimittaan tarvittaessa.
- Kuulustelu videoidaan ja kuulustelun yhteydessä laaditaan perinteinen kuulustelupöytäkirja, jonka kuulusteltava allekirjoittaa. Kuulustelupöytäkirja ja videotallenne liitetään osaksi esitutkintapöytäkirjaa.
- Kuulustelu ainoastaan videoidaan ja video litteroidaan jälkikäteen. Litterointi ja videotiedosto liitetään osaksi esitutkintapöytäkirjaa.
- Kuulustelu ainoastaan videoidaan ja kuulustelusta laaditaan poliisin toimesta jälkikäteen referaatti. Referaatti ja videotiedosto liitetään osaksi esitutkintapöytäkirjaa.
- Jokin muu tapa, _____

8. Missä asemassa kuultavien kuulusteluja tulisi mielestäsi videoida nykyistä enemmän? Voit valita yhden tai useita vaihtoehtoja.

- Rikoksesta epäilty
- Asianomistaja
- Todistaja
- Kuulusteluja ei tulisi videoida nykyistä enempää

9. Onko mielestäsi jokin asema, jossa kuulustelujen videointi olisi erityisen tärkeää?

- Rikoksesta epäilty
- Asianomistaja
- Todistaja
- Ei, kaikissa asemassa olevien kuulusteluja tulisi lisätä
- Ei, kuulusteluja ei tulisi videoida nykyistä enempää

10. Millaisten rikosten esitutkinnassa kuulustelujen videointia tulisi erityisesti lisätä?

Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Henkeen, terveyteen ja vapauteen kohdistuvat rikokset
- Seksuaalirikokset
- Omaisuusrikokset
- Huumausainerikokset
- Yksityisyyteen, rauhaan ja kunniaan kohdistuvat rikokset
- Muu, mikä? _____
- Kaikki rikostyytit
- Kuulustelujen videointia ei tulisi lisätä nykyisestä

11. Kuulustelut tulisi videoida esitutkinnassa ETL 9:4 §:n edellyttämien tilanteiden lisäksi:

Voit valita yhden tai useita vaihtoehtoja.

- Rikoksissa, joiden rangaistusmaksimi on kuusi vuotta vankeutta tai enemmän
- Rikoksissa, joiden rangaistusmaksimi on 2-6 vuotta vankeutta
- Rikoksista, joissa rangaistusmaksimi on alle kaksi vuotta vankeutta
- Kuulustelujen videoiminen tulisi harkita tapauskohtaisesti
- Kuulustelut tulisi videoida aina rangaistusasteikosta riippumatta

12. Millaisia mahdollisuuksia lisääntynyt kuulustelujen videoiminen toisi työhösi syyteharkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä?

---

13. Millaisia haasteita lisääntynyt kuulustelujen videoiminen toisi työhösi syyteharkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä?
